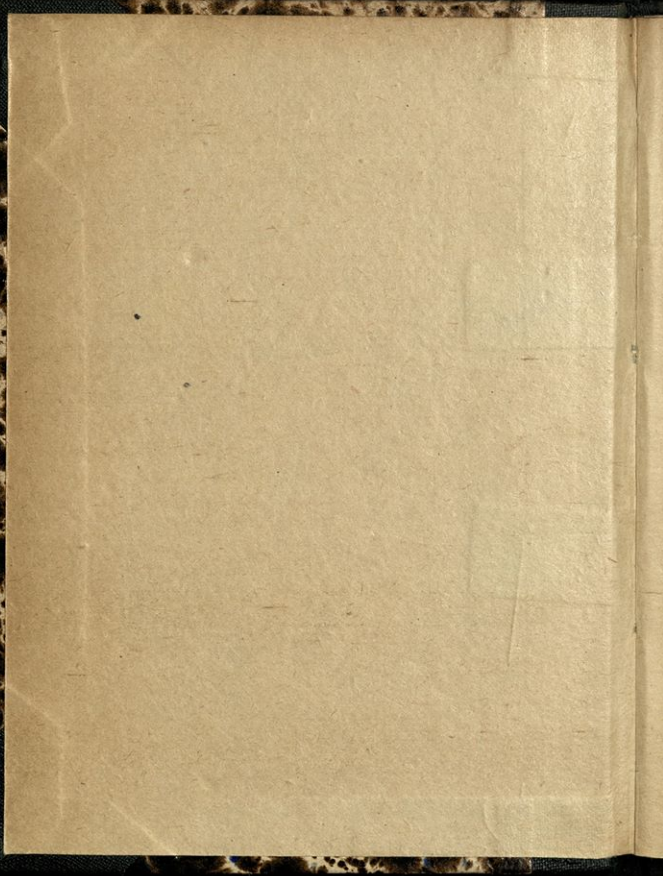
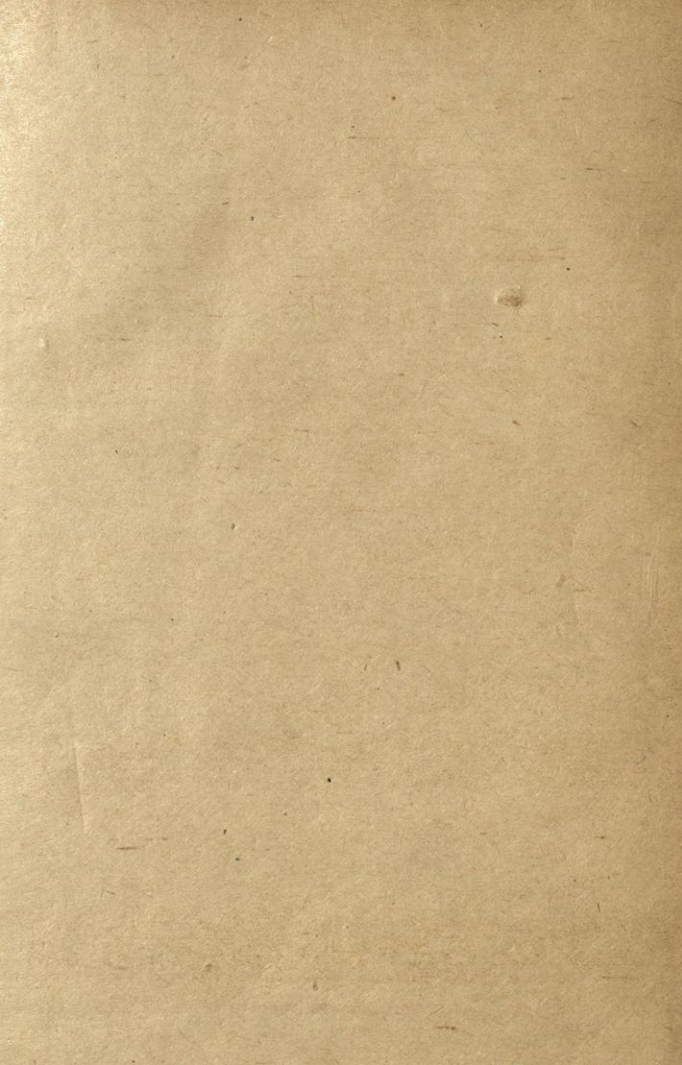
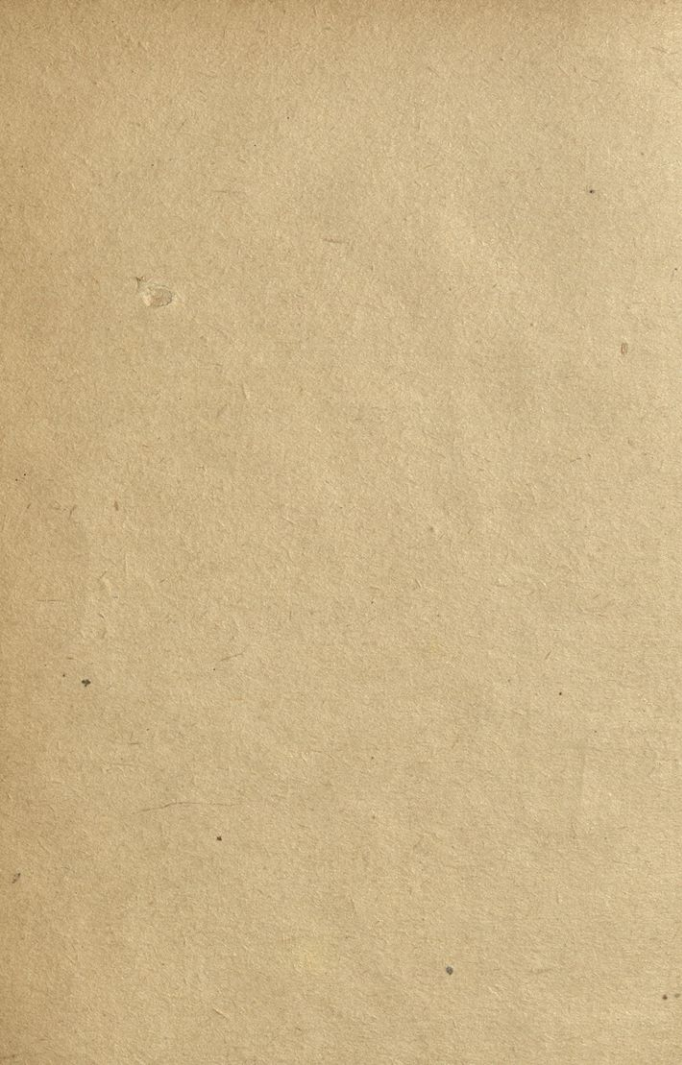

41300

Zagoršek Amon.

A. V.

L. Henry
Antoni

Ste

KONEC SVETA

Premišljevanja o uzrokih pogina naše zemlje
in o uzrokih pogina človeškega rodu, s po-
sebnim ozirom na dogodek 13. novembra
letos.

8

Sestavil Amon Zagoršek.

Tisk. in zal. tiskarna Dolenc (Fr. Polić)
v Trstu 1899.

41300

568/22,

PREDGOVOR

Letos, 13. novembra, zadene naša zemlja v svojem teku okoli solnca na neko reč, ki se vlačí po brezdanji praznoti okrog in ki zaide omenjeni čas, okoli 13. novembra t. l. v tir naše zemlje.

Ta dogodek, o katerem hočem natančneje govoriti pozneje in istotako o tem, ako je isti nevaren v čemerkoli našemu življenju in obstanku naše zemlje, — ta dogodek, ko se je naznanil po časopisih in je ljudstvo zvedelo o tem, je dokaj razburil mnoge prebivalce zemlje, kateri so smatrali vsled tega dan 13. novembra tega leta za „konec sveta“. Uprav z ozirom na to razburjenje, ki je v marsičem nepotrebno, v *marsičem* pa zopet opravičeno, sem si namenil napisati nekaj vrstic o tem, *kako* si je sploh misliti konec sveta, na kateri način zamore in *mora* priti ta „konec“ in ali

moremo s čem *preprečiti* to grozno nesrečo vesoljnega pogina mi ljudje, prebivalci te zemlje...

Cenjani čitatelj naj mi pri tem mojem razmotrivanju skrbno sledi in se ustavi z menoj zlasti pri *uzrokih*, ki utegnejo in najbrže tudi *morajo* pospešiti vesoljni pogin in konec sveta tako s prirodnega stališča sploh, kakor še z nekega drugega, raz katero stališče je „konec sveta“ pričakovati *najhitreje* t. j. v najbližjem, *že doglednem času*.

Z ozirom na to poslednje samo jedno prispodobo.

Bilo je pred nekaterimi leti, morda je že tega dobrih petindvajset let.

Nekega dne sem bil v veliki družbi na prijaznem izletu. Bili smo skupaj sami mladi, zdravi in veseli ljudje, mladeniči in deklice. V tistem kraju je krasno, pa silno globoko in nevarno *gorsko jezero*. Skozi jezero teče velika deroča reka, ki v svojem zlivu takorekoč stvari jezero, ker polni ogromen gorski propad z svojimi vodami. Po tem jezeru smo se hoteli voziti v čolnu, kateri smo najeli v ta namen.

Stopili smo v čoln in vesljali proti sredi vodne gladine. Kako krasno je bilo! Okrog

jezera se dvigajo strme, lepe gôre in na jedno stran jezera je odprt svet v daljavo, koder se razprostira najlepša dolina z rodovitimi vrta in poljanami. Reči moram : *podoba raja je to !*

Kmaló smo bili najboljše volje, prepevali smo in se smejali, in neki tovariš je celo izvrstno igral „na rog“, da je čarobno odmevalo od bregov — z eno besedo : naš čolnič je bil pravcata podoba veselega brezskrbnega življenja sredi cvetoče solnčne prirode na biserni vodni gladini !

Tako veseli življenja smo vesljali dolgo, dolgo časa po jezeru in skoro se je jel nagibati dan. Smeh naš in petje je glasno odmevalo v bregove gor in mi sami smo se radovali tega odmeva.

V nekem hipu pa smo zagledali ljudi, ki so nas z brega opazovali in kakor je bilo videti, se živahno o nas pogovarjali. Tedaj smo ob enem čutili, da se naš čoln pomiče dalje, brez da bi bilo treba vesljati, za kar pa se nismo baš menili, marveč zabavali smo se svojo pot dalje. Naposled nas zdrami glasen krik od bližajočega se brega. Ondi je stalo več ljudi, eni so mahali z robci, drugi s klobuki, tretji so dajali znamenja z roko, česar pa nismo razumeli. Konečno se sleče ondi krepek

možak, se vrže v vodo in z naporom vseh svojih močij plava nasproti našemu čolnu, moža pa je držalo več krepkih rok privezanega na vrvi.

Zdajci smo izpoznali, kaj vse to pomeni, zdajci smo izpoznali položaj, v katerem smo se nahajali: ona deroča reka, ki ima svoj tok skozi jezero, je dobila naš čolnič v svoj tir, po katerem nas je mirno, nič zlega sluteče, vlekla seboj proti izlivu jezera. In hitreje in hitreje smo pluli v tem curku, vedno hitreje je letelo mimo nas bregovje. Že se nas loti obup, kajti prav od blizo nam je udarjalo na ušesa grmenje groznega slapa čez skalovje v globoko brezdno padajočega jezera.

Deklice v čolnu so jele kričati na vse grlo in jokati, večina od nas mladeničev pa smo hoteli poskakati v vodo, misleči v tem trenutku le na svojo rešitev. A oni, ki nam je plaval nasproti, vihtel je z roko in klical, naj tega ne storimo, ker bi bili tem gotoveje izgubljeni. Bil je trenotek nepopisne groze, ki se je množila od hipa do hipa. Kajti, ako šine čoln, vlečen od silne moči vodnega curka, mimo bližajočega se rešitelja, da bi čolna on ne mogel več doseči s svojimi rokami, tedaj smo v enem trenutku v brezdnu, kjer bi se

razbili z čolnom vred na drobne kose in našli gotovo smrt... v tem hipu, v najzadnjeje še — pogнал se je plavajoči in zgrabil s krepko roko za rob čolna in se dvignil vanj. Oni na bregu pa so vlekli za vrv in vlekli in nas srečno potegnili h kraju...

Ta resnični dogodek sem toraj navel v prisposodbo temu, o čemer bode govorjenja tekom predstoječega spisa, nanašajočega se največ v to, ali zamore zakriviti človeštvo samo, t. j. mi ljudje, „konec sveta“ in v koliko je mogoče, da ta konec preprečimo.

Ako sem pri tem zadel pravo, naj sodijo cenjeni čitatelji sami.

V Trstu v letu 1899.

PISATELJ.

I. Kdaj bode konec sveta, ki je naša zemlja?

Da si zamoremo stvar razumno prirediti in dobro pojmiti, treba vse možnosti pogina našega sveta, ki je naša zemlja, zaporedoma naštevati in ob enem pa tudi možnosti pogina, ali „konca sveta“ za človeštvo samo, kateremu pomeni „konec“ sveta tedaj, ko bode prenehal živeti zadnji človek, istotako, kakor pomeni konec sveta za posameznika tedaj, ko izdahne svojo dušo in se mu zaprejo za vek telesne oči.

Pričeti je toraj z možnostjo pogina naše zemlje kot take in dognati, ali in kedaj je mogoče, da bode „konec“ naše zemlje, in na kak način se zamore izvršiti ta pogin.

Poglejmo torej v stvarstvo naše zemlje!

Naša zemlja je *ustvarjena*, kakor je *ustvarjeno* vse, kar je na njej. Kar pa je bilo *ustvarjeno*, se je enkrat začelo in kar se je začelo, mora tudi enkrat končati. To je res-

nica in vidimo na vsem, kar je prišlo iz zemlje, ki je minljiva.

Bog je ustvaril zemljo, toda iz nič.

To je globoka resnica, ki pa je tudi lahko umljiva človeškemu umu, ako se uglobi vanjo.

V svojem prvem početku je bila naša zemlja — kaj je bila? — Nič! Hči tame, pa tudi hči solnca! *Bila je najprej nevidni, prozorni pár, potem dim, megla!*

Kako je to prišlo?

Ali ve kdo izmed učenjakov? Nikdo tega ne ve! Vendar pa vedo, da je bila megla, pár, — toraj „nič“, kajti v par, v meglo, v „nič“ se da namreč spremeniti na zemlji vse, prav vse! Najtrši kamen postane v nekaterih trenutkih dim, pár, nič in človek, v tem trenutku še govoreč, misleč, veseleč se, postane lahko v nekaterih minutah lahka meglica, nevidni pár, toraj — „nič“!

Vse to se doseže po mehanični in kemični poti.

Ker se dá torej vse na zemlji spremeniti nazaj v meglo in pár, je toraj resnično, da je bila zemlja nekdam lahka megla in pár, toraj — nič, — nič! *Isti „nič“ toraj, iz ka-*

terega je Bog zemljo *ustvaril!* Zemlja je bila hči tame in ob enem hči solnca. Kako je bilo to mogoče?

In mogoče, — ne, bilo je *res!*

Solnce in zemlja in luna in naše najbližnje zvezde so bile v onem začetku, predno je bila ustvarjena naša *trda* zemlja, — eno truplo, — pa kako? Megleno, ne, — manj, ko megleno, kajti meglo je že mogoče *videti*, marveč bilo je truplo, kakoršna je n. pr. soparica v ogneni peči.

In vendar je *bilo* to že truplo, veliko, *neizmerno veliko* truplo in kaj pravite? *V tem nevidnem truplu smo že bili mi, je že bil kál človeškemu rodu!*

Kajti to truplo, dasi ne drugega, kakor brezkončni ogneni par, neviden očesu, *to truplo je že živelo in kako je živelo!* V silnem kolobaru se je vrtelo, preganjalo se tako valovito, nemirno, nestrpno, tako gnano od silnega povelja Stvarnikovega, da je moralo zapustiti svojo nevidnost in prikazati se naposled v podobi dima, megle, divjega oblaka, kakor se napravi ob vročem poletnem dnevu iz nevidnega zračnega pára megla, nevihtni oblak, v katerem je grom, strela, požar!

To veliko truplo, v katerem je bila, ka-

kor rečeno, združena z solncem luna in z vsemi zvezdami našega zvezdnega kroga, naša zemlja, je drvilo dalje in dalje v brezkončni tami brez solnea, ki bi je obsevalo, bilo je toraj v tami, v večni tami; — naša zemlja, ker združena v tem vesoljnem truplu, porojenem v tami, je bila torej — hči tame.

Toda to truplo, ki se je na povelje Stvarnika, ki je vse minljivo ustvaril, prikazovalo v velikem megljenem paru, pa ni bilo več *samo na sebi tamno, marveč je že žarelo v bledem svitu* kakor goreči megljeni pár.

In po zakonih narave, katere vodi silna roka Stvarnikova, se je to truplo od tisoč do tisoč let spreminjalo v svojem bitstvu t. j. iz megljenega pára je nastal pravcati ogneni dim, gost in *težek* ogneni dim, a težek radi svoje vsebine, iz katere je nastala pozneje vsa težka *rudninska* zmes naše zemlje.

V tistih časih pa se je zgodilo, da je v svojem viharnem valovenju po brezkončni praznoti ta dim začel postajati sam sebi pretežak in vsled tega so se jeli trgati od njega kos za kosom in vsak teh kosov je bil zase samostojno truplo, ki je odtrgano od vesoljnega trupla bežalo, vrteč se, v daljavo praznote in se ondi vrtelo dalje kakor samostojni

svet. In eno takih od glavnega trupla odtrganih trupel je naša zemlja. Od tega vesoljnega trupla, tako razdeljenega ali raztrganega v posamezna manjša trupla, pa je ostal še velik samostojni del, ki ni bil več pretežak sam sebi, da bi ne mogel ostati skupaj. To ostalo, *a največje* truplo je toraj naše solnce. In ker je prišla naša zemlja iz trupla, ki je truplo solnca, *je torej hči solnca.*

Naša zemlja je hči solnca.

Kaj pa se je zgodilo z našo zemljo potem, ko je odtrgana od solnca pričela samostojno življenje v brezkončnem vrtincu, ki traje že milijone let?

Kar je učenjakov in ljudi, ki so se o tem poučili, vedo, kaj se je zgodilo z našo zemljo potem, ko je postala samostojna. Ker pa je ta knjižica pisana za *vse* naše ljudstvo, toraj še več za splošno ljudstvo, kakor za poučene, treba da le v *glavnem* govorimo o tem, to pa le zaradi tega, da imamo pred seboj nek skupni, stalni pojmi o dogodkih in usodah na naši zemlji po ločitvi od glavnega trupla, ki je naše solnce.

Stvar sama na sebi niti ni tako težko umljiva, ako vzamemo isto kakor je, namreč

od popolnoma naravne in verjetne strani in čitatelji si bodo takoj predočili, da je samo na sebi umljivo, kar je uprizorila mogočna priroda stvarstva na naši zemlji in da bode tudi konec tega našega sveta po istih mogočnih in neizprosni naravnih zakonih.

Od hipa, ko je bila naša zemlja odtrgana od glavnega solnčnega trupla, bila je mnogo manjše truplo. kakor ono prvotno, s katerem je bila še združena v vesoljni masi. Ker pa je vsake manjše stvari hitreje konec kakor velike, tako je tudi z našo zemljo. V brezkončni praznoti, v kateri plava naš svet, vlada smrt in neopisen mraz. Ta mraz je to-raj jel pritiskati na vroče truplo naše zemlje s tako silo, da se je jel delati na njenem ognjenem površju polagoma vodeni pár in se je vse zemsko truplo zavilo v jedno samcato meglo. V teku časov je uplival mraz huje in huje na zemsko površje, tako, da je v dobi tisočletij zadobilo debelo mreno ali kožo. Tako se je začel vršiti na zemlji takozvani *proces ali razvitek strjenja*.

No, predno je prišlo do tega, treba o-pomniti, da se je nahajala zemlja nešteta tisoč-letja v takozvanem stanju *tekoče ognjene lave ali žlinde* in potem, po uplivu mraza na njeno

površje, se je začela še le delati na nji trda skorja.

Od teh dob dalje pa so se jele vršiti primeroma s prejšnjim razvitkom zemskega trupla zelo nagle izpremembe na naši zemlji in reči se sme, da od teh dob dalje se je jela tudi starati naša zemlja. Prvi znak vidnega staranja je bil ta, da se je na skorji, ki je v teku poznejih tisočletij obdala zemsko truplo kakor *močna lupina*, jela pojavljati *plesnoba*, katerej pravimo ljudje „zelenje“. V gošči te „plesnobe“ so se zaporedoma zaredile tudi različne živali in naposled tudi človeški rod, to se pravi: Bog je ustvaril najprej živali, potem pa človeka. Temu pojavu v prvi dobi staranja naše zemlje pravimo ljudje *življensko stvarstvo*. Kajti od tega časa nadalje se je pričelo na zemlji življenje individuvov ali posameznih gibajočih se bitij, katerih vsako za se nastane in zopet pogine ali umrje.

To poginjanje živečih bitij na zemlji je bilo tudi prvo znamenje, da mine vse, kar je na zemlji *nastalo* in da bode potemtakem poginila tudi zemlja sama, ko pride njena ura.

Ta ura jej bode prišla istotako kakor pride vsakemu posameznemu bitju, *ki umrje*

od starosti, ako ga ne poruši prej kaka izvenredna sila: zemlja se bode starala bolj in bolj tako dolgo, da jo uniči obnemoglost, kadar izgubi svojo notranjo toploto in pomoč od solnca, ki mora že danes oživljati *bitja* na njenem površju. Potem bode zemlja pod pritiskom vedno hujšega mraza trohnela in jela razpadati, njen prah pa se izgublja v nič, a v isti nič, iz katerega je prišel pred onimi tisočletij, ko je bila še nevidna stvar.

Zemlja pa zamore tudi poginiti na izvanreden način.

Možnosti pogina naše zemlje, še predno ista obnemore od starosti, je mnogo. Te možnosti bi zamogle priti od *slučaja*. V stvarjenju je najmogočniji vladar slučaj. Kakor je na zemlji, recimo med ljudmi slučaj, da en velik del človeštva ne umrje naravne smrti, t. j. od starosti, tako bi se smelo reči, je tudi v življenju svetov. Malokateri svet konča ali pogine naravno, od starosti, večino jih stare slučaj. Kajti nevarnosti za nenaravni pogin svetov je v brezkončnosti, koder krožijo, toliko, kakor je nevarnosti na zemlji, ktere prete z nenaravno smrtjo človeškemu rodu.

Katere pa so možnosti nenaravnega, ali preranega pogina naše zemlje?

Te možnosti so :

- a) naša zemlja se zamore potopiti nazaj v solncu, iz katerega je prišla, in zgoreti ;
- b) zemlja zamore zadeti v svojem teku okoli solнца s kakim drugim svetom in se razdrobiti in
- c) naša zemlja zamore pasti iz svojega tira in se razbiti v brezkončnosti ob kak drug svet in

To so možnosti pogina naše zemlje na nenaravni ali posilni način. Da je te možnosti mogoče razumeti in jih sploh smatrati možnim, treba, da v glavnem razmotrimo vsako tistih posebej.

Začnimo toraj :

- a) naša zemlja se zamore potopiti solncu in zgoreti.

Kako je to razumeti?

Stvar je taka.

Naša zemlja se vrti okoli solнца od istega trenutka dalje in neprenehoma, ko se

je, pred milijoni let, odtrgala od njega, in je začela živeti svoje samostojno življenje. To vrtenje zemlje okoli solnca se vrši na isti način, kakor če kdo vrtil v svoji roki kako posodo ali kako drugo tako stvar. Kakor vleče človek to stvar vedno nase, da mu ne izleti proč, tako vleče tudi solnce zemljo z močjo svojega magnetizma, s katerem je sorodna materija solnca sama, ná se in brani, da zemlja ne izleti od njega strani. Pa vzemimo, da se ob vihtenju posode v roki z isto po malem vedno dotikamo ob kako zapreko, katere moč in teža se od hipa do hipa množi, ali, da bi padalo od hipa do hipa nekaj v posodo kar bi jo delalo čedalje težjo, tedaj je prav gotovo, da nam posoda polagoma zamahne in pade proti našemu životu.

Tako je z zemljo; tudi na zemljo padajo vsak dan, da, *vsako uro*, neke teže, ki delajo zemljo čedalje težjo, oziroma, ki jo zavirajo v teku tako, da bode polagoma njen tek okoli solnca čedalje ožji in krajši in da jo potegne solnce naposled s svojo močjo k sebi, da se potopi v njegovem truplu, katero truplo bode še milijone let *tekoči ogenj ali žindra*.

In kaj so tiste teže, ki padajo vedno na

zemljo in jo zadržujejo v njenem teku? To so kosovi železa, kamna in tudi drugih rudnin, kateri bežijo po brezkončni praznoti okrog in katere, ako prilete tako blizo zemlje, potegne poslednja náse, da padejo na njeno truplo. In ti kosovi niso nič drugega, kakor ostanki razbitih zemljá ali svetov, ki so se razdrobili na tisti način, kakor bi se utegnila razdrobiti kedaj tudi naša zemlja. In ker teh kosov pade veliko množino na našo zemljo, vsako leto jih pade povprečno 2000, je samo ob sebi umevno, da morajo z svojo združeno težo v več tisočletih zadržati zemljo v teku in bode ista potem takem se pogreznila v solnce.

To bi bil jeden nenaravnih načinov pogina naše zemlje. Ali bode v tisti pozni, pozni dobi *živelo* še kako človeško bitje, ali sploh kaj na zemlji, tega ne moremo vedeti — zakaj? Tudi o tem hočem govoriti pozneje.

b) naša zemlja zadene v svojem teku okoli solnca ob kak drug svet in se razbije.

Kako se da to razumeti?

Tudi to je mogoče razumeti, ako se človek uglobi v skrivnosti božjega stvarjenja.

Stvar je taka.

V brezkončni praznoti, ki obdaja našo zemljo, se vrti brez števila večjih in manjših svetov po raznih potih, katere jim je odkazala mogočna Stvarnikova roka. Mi ne moremo trditi, po katerem tiru se vozi ta ali oni svet, a to se nam mora zdeti verjetno, da so se vsi svetovi začeli vrteti iz *istega* uzroka, in na *enaki* način, kakor naša zemlja okoli solnea, — namreč po načinu, da se je odtrgal od ene ogromne gruče jeden del in se podal v svoj tek okoli te prvotne gruče. Taki gruči, pravijo učenjaki, je bilo in je še veliko v stvarjenju svetov; nekateri učenjaki so pa celo mnenja, da so bili vsi svetovi, kar jih je v praznoti neba, enkrat pred nešteti milijoni let, *ena sama gruča*, od katere so se polagoma trgale večje in manjše gruče, katere so se zopet potom vrtenja lastne mase razdelile med več ali manj, okoli prvotne kepe vrtečih se svetov.

To je tako naravno, da se nam mora zdeti popolnoma verjetno in utegne biti to tudi resnica, da je nebesna praznosta *napolnena* s takimi skupinami svetov, ki se vrtijo v nekem določenem sorodnem tiru.

Ker pa je v *grudi* svetov velika mag-

netičaa ali natezilna moč, se vedno pripeti, da eden ali drugi svet, potegnen od sosednega pade iz svojega tira in beži nemalokrat, vlečen sem, vlečen tja, divje po praznoti okrog, dokler ne zadene kje ob trši ali težji svet in se razbije drug ob drugega. Take stvari se dogajajo vedno v brezkončnosti, kjer bivajo drugi svetovi, katere vidimo po noči kakor svitle zvezde, ali katerih tudi ne vidimo.

Ker bi se toraj *utegnilo* kedaj pripetiti, da bi kak tak svet pribežal v bližino naše zemlje, tako blizo, da zadene ž njo skupaj, tedaj bi znal nastopiti trenotek, da se naša zemlja zamore ali razdrobiti na kose, ali pa tako močno pretresti, da bi bilo na njej vsega konec.

Ta možnost pa bi se tudi naznanjala že mnogo prej s tem, da bi se na zemlji vršile silovite natorne izpremembe. Te izpremembe bi bile v prvi vrsti strašni viharji z neopisnim gromom in treskom ki bi z svojo močjo lomili gozde, podirali vasi in mesta, bljuvali bi z nenavadno silo ogneniki, celo taki, ki so že davno ugasnili in preplavljali z gorečo žlindro kraje v svojih podnožjih, kajti silovita moč bližajočega se tujega

sveta bi vlekla tekoče goreče jedro naše zemlje s toliko silo nase, da bi se mu ne ustavljala skorja zaprtih vulkanov, kateri bi se pri tem morali odpreti in bruhati ogenj in žveplo na zemljo. Pred vsem pa bi nastali vled tega natezanja od strani bližajočega se sveta, strašni potresi na naši zemlji, taki potresi, da bi ostalo le malokaj živega na njej, marveč od strahu bi pomrlo vse, kar bi ne uničile morda *nenavadne bolezni*, ki bi nastale takrat, ker bi zrak naše zemlje, o katerem živimo, se spremenil in pod uplivom ozračja tujega sveta in istotako ob zastrupljenju našega zraka po izbruhlih žveplenovih vulkanih postal škodljiv zdravju živečih bitij.

Naposled pa, ko bi prihajal že ta tuji svet v veliko bližino naši zemlji, tedaj bi se s hitrostjo kroglje, katero izstrelimo iz puške, vrgel proti zemlji in zemlja proti njemu in v enem trenutku bi treščila skupaj, da bi se razdrobila na kose morda oba.

To bi bil dogodek, kakoršnega v najživeji domišljiji ni mogoče popisati, kajti pojem o takem dogodku, ki bi pretresel celo nadčloveška bitja, mora biti nam ljudem popolnoma tuj in tudi, ako bi takega dogodka kdo učakal, zmešalo bi mu najbrže razum.

A v tistem času bi prav gotovo ne bilo več človeka živega na zemlji, toda ako bi bil, gledal bi pa najbrže tudi čuda stvarjenja, kakoršnih še ni videlo človeško oko. V istih trenutkih bi ljudje videli podobo bližajočega se sveta v vsej njegovi krasoti ali grozi, ker vedeti ne moremo, kako podobo imajo še mnogi neštivilni svetovi, ki so take ali večje starosti, kakor naša zemlja. Ali je na teh svetovih cvetoča narava, ali je samo mrtvo črno skalovje in nepregledne kamnite puščave? V noči bi ta svet hodili ljudje v strahu gledati, kako postaja večja in večja svitla krogla, dvajsetkrat, petdesetkrat, stokrat, tisočkrat itd. večja kakor je v noči podoba lune; po dnevi pa bi se videl najprej kakor temna kroglja, potem bi se videlo čedalje razločnejše njegovo površje, bliže in bliže bi prihajala silna prikazen, da naposled udari v našo zemljo in jo strese ter razbije pod nogami človeštva, da udari njeni notranji ogenj na površje in vse izpremeni v jeden požar, dim in silovit žvepleni pár.

To bi bil drugi način nenaravnega pogina naše zemlje, predno bi jo razdejala starost.

Kaj bi postalo iz naše zemlje, ako jo doleti taka usoda, — o tem hočem govoriti

na mestu knjige, kjer bode govorjenja o oni tvarini, *skozi katero ide naša zemlja letos 13. novembra*. Kajti prav enaka tvarina postane oni goreči del naše zemlje, ki je danes še zaprt v njeni votlini globoko pod našimi nogami, prav tako postane naše zemlje goreče jedro, kadar bi se razbila na način, ki je popisan ravnokar.

c) naša zemlja zamore pasti iz svojega tira in bežoča po brezkončni praznoti zadeti kje ob kak drugi svet in se razbiti.

Pa tudi v drugem slučaju, ki je jako verjeten, zamore doleteti zemljo enaka nesreča, vendar seveda v drugačni podobi.

To bi se utegnilo zgoditi, da pade zemlja iz svojega tira vsled oslabelosti solnčne moči.

Kakor sem že povedal v početku, je bila naša zemlja nekdej združena z solncem v eno ogneno gručo, od katere se je pozneje ločila po naravnih zakonih in je nastopila svojo pot okoli solnca. Oblja naše zemlje, ker mnogo manjša od solnčne, se je po naravi začela potem tudi hitreje hladiti istotako, kakor se manjši kos žarečega železa hitreje ohladi kakor večji.

Toda tako, kakor se je ohladila naša

zemlja in zadobila močno skorjo, na katerej živimo mi, tako se bode po istem naravnem potu, naredila tudi na solncu debela skorja, da postanejo na njej vsled hudih potresov močne gore in skalnati grebeni, kakor je to na naši razprhani skorji. V tistem času bode pa tudi izgubilo solnce svojo moč, s katero vleče okoli svojega trupla danes našo zemljo. Ker vedeti je treba, da je solnce krepek voditelj naše zemlje le tako dolgo, dokler je še *mogočna ognjena krogla*, kakor hitro pa zapre to moč v sredino solnčne kroglice njegova skorja, tedaj je proč s to močjo. Takrat bi se utegnilo zgoditi — pravim: *utegnilo*, kajti poprej smo govorili o možnosti, da naša zemlja pade k truplu solнца vsled čedalje večje teže, katero provzročā na njej padanje meteorov na njeno površje in je potemtakem neizračunljivo, ako nastopi *ta* trenotek prej, da namreč izpusti solnce zemljo iz svojega objema, v katerem jo drži danes njegova moč in da bode zemlja polagoma se oddaljevala od solнца tako dolgo, da se naposled izgubi v daljavi v brezkončni noči, ali pa da nastopi prej oni trenotek, ko bode zemlja padla v solnce. Vse to je odvisno le od slučaja padanja meteorov na zemljo in pa od slučaja hitrejšega strjenja

solnčne obli. Učenjaki trdijo, da se bode oddaljevanje zemlje od solnca vršilo prav nerazločno in nečutno, ako namreč to ugašanje solnčne moči ne provzročuje na zemlji čedalje hladnejih zrakov, kateri se nam dozdevno množijo od leta do leta že zdaj, kakor i polagoma ugaša površina solnčne kroglice, tako dolgo, da v čedalje širjem krogu okoli solnca izgubi svoj prvotni tir in pade nekam v brezdanko temoto, kjer zadene potegnena najbrže ob kak slučajno mimo deroč tuji svet in se obenj razbije.

Težko je popisati, kaj bi se tedaj godilo na zemlji, ker le živa domišljija nam predstavlja tako dobo na zemlji. A ne motim se morda, ako opišem tako dobo na sledeči način :

Kadar nastopi hip, ko bode solnce čedalje bolj izgubljalo svojo moč in se bode zemlja oddaljevala od svoje sedanje poti, nastane na zemlji čedalje huji mraz in noč. Ljudstva, ako jih ne ugonobi že prej kaka druga sila — bodo čedalje bolehnija in slabejša, ljudje bodo manjši na svoji postavi in slabejši na svojem umu, le še kaka živinčeta v človeški podobi in ako se spomnimo prislovice, ki živi med nami, da bodo „*enkrat na zemlji ljudje tako majhni, da bodo štirje pod enim mernikom mlatili*“, tedaj se nanaša ta prislovica

gotovo na gori omenjene prebivalce naše zemlje, ki bodo morda živeli čez mnogo stotisoč let na tem svetu.

Naposled po vsem tem pa se bode zemlja tako oddaljila od solnca, da bodo ti majhni ljudje nekega jutra se zbudili in solnca ne bode več, ker izginilo bode od njega bežoči zemlji izpred vida! V tami, prosevani le od slabega zvezdnega svita, bodo tavalili okrog, prižigali baklje in pokurili vse ostale še gozde, da bi razsvetlili temo, ogreli svoje ude v mrazu, ki bode nastajal čedalje hujši. Na holme bodo lezli z bakljami in gledali za solncem, a za-
stonj! Zemlja bode drla dalje po praznoti, ob njej pa se bodo prikazovale strašne ali tudi lepe prikazni tujih svetov, ki se sučejo daleč v brezkončni praznoti. Med tem pa bode v silovitem mrazu poginilo na zemlji vse, kar bode še sploh živega in kakor vesoljno pokopališče trčila bode zemlja ob kak slučajni svet in se razbila na kose in *konec bode vsega, kar je bilo kedaj lepega in krasnega na tej, danes še tako cvetoči zemlji.*

To so toraj možnosti pogina naše zemlje, predno razpade sama ob sebi od starosti kakor trhla gruda.

Kedaj pa se zamore vse to zgoditi? Kar

se tega tiče, smo lahko popolnoma mirni mi, ki živimo *danes* na tem svetu, a mirni so še tudi lahko naši pozni potomci, kajti čez tisoč, deset, dvajset, petdeset — sto in petstotisoč let se to ne bode in *prav gotovo ne bode zgodilo*. Kajti vsi trije našteti slučajji možnega nenaravnega pogina naše zemlje so tako daleč izven vseh človeških računov, da se o vsem tem ne da povedati drugega, kakor kar sem naštel v predstoječih vrstah in še to je tako nezaupljivo, da ne moramo o tem govoriti kakor o kaki gotovosti, čeravno je *mogoče* eno kakor drugo enkrat, v pradaljni, daljni bodočnosti.

Iz tukaj naštetega je toraj razvidno, da se s te strani človeški rod nima bati za svoj obstanek in je gotovo, da mu hoče *božja priroda*, dasi je v svojem mogočem stvarstvu dostikrat silovita in grozna, vendar še za nadalje ostati *dobra mati, skrbna dovilja*, ki le skrbi za njegov naravni obstanek, čeravno se ta človeški rod v enomer tako hudo pregreši proti tej svoji materi.

Potemtakem bodi rečeno, da sme biti človeštvo popolnoma brez skrbi, da bi je ugonobila božja priroda in bi radi tega smel človek brez skrbi še nadalje doprinašati svoje čine, kakor da

ni varnišega kraja zanj, nego je baš ta materno dobra naša zemlja.

Radi tega odložimo tudi vsaki strah, da bi pojavi v naturi vesoljnega stvarstva, kakor je namreč prihod kometa dne 13. novembra letos in enaki, o katerih hočem pozneje govoriti, zamogli biti nevarni obstanku človeštva vsaj v bližnjih stoletjih.

Marveč pečati se nam je z vse drugimi rečmi, ki so mnogo bolj in zares nevarni obstanku človeštva in da te stvari puščamo *lahkomišljeno* iz vida, to ravno priča, da je nevarnost večja in bližja, kakor si to misliti moremo in — hočemo.

Kdaj bode toraj konec človeškega rodu?

To je zdaj toraj ona točka, okoli katere se suče vprašanje o „koncu sveta“ za nas, človeški rod.

Ker je vsled v prejšnjih stavkih povedanega skoraj izključeno, da človeški rod učaka pogina naše zemlje v enem ali v drugem prej naštetih načinov, tedaj móra biti za nas ljudi brez pomena, kedaj bode konec *zemlje*, marveč nam je ležeče na tem, vedeti, kedaj utegne biti konec *človeškega rodu*.

in pri *tem* vprašanju se moramo zdaj muditi, kor *to* je za nas „konec sveta“.

Človeški rod je mehak in hitro ga utegne kaj ugonobiti, kakor je tudi hitro pri kraju s *posameznim* človekom: le mala nesreča in — po njem je! Ker smo sestavljeni iz tako mehke snovi, je nevarnost, da nas utegne ugonobiti kakoršen koli dogodek do zadnjega, ako bi se pripetilo nekaj, kar bi bilo nevarno obstanku *vesoljnega človeštva*.

Velike vojne, grozne bolezni itd. itd. to je prvo, kar zamore uničiti človeški rod.

Naš rod je bil že prav mnogokrat v nevarnosti, da *popolnoma pogine*; posebno je bilo to v onih prvih časih njegovega naseljenja na zemlji, ko je bil ta rod še bolj surov in zversk ko danes, ko je bil še brez vsake olike in čuta, z eno besedo: *divji*. Ne more se vedeti, kolikokrat se je v onih prvih dobah zgodilo, da je človeški rod izumrl prav do malega števila ljudij, ali morda celo do samo — *dveh človekov*. To pa je tudi gotovo, da je mnogo človeškega rodu pokončala tudi *natorna sila* zemlje. Ako pomislimo, da se je zemlja v onih prvih časih razvitka svojega površja silovito pretresala, da je prav mnogokrat počila njena skorja, da so zazijali

kar na enkrat strašni propadi, v katerih so izginile cele velike človeške naselbine v vročem žrelu; ali če tudi pomislimo, da je v starodavnih dobah delala voda velikanske poplave, ker je bilo v prejšnjih časih mnogo več vode na svetu, kakor je zdaj, da so se tedaj n. pr. trgali *naravni jezovi* celih jezer, katera so v svojem toku kar v eni noči poplavila velikanske naselbine ljudstev, tako morda, da se jih je le malo ali nič moglo rešiti — ako pomislimo toraj, da so se take narurne sile ponavljale po vsem širnem svetu v zelo velikem številu, tedaj si zamoremo že misliti, da je bil človeški rod mnogokrat skrajšan na svojem številu tudi po teh naturnih pojavih.

V drugi vrsti pa so zatirale človeški rod silne vojne, krvavi boji in grozovita medsebojna klanja divjih in na pol divjih ljudij. Te morije so bile tako grozne, da je odmeval jok in rjojenje od enega kraja v drugi in reči smemo, da ga ni enega koščeka zemlje, na katerem živimo, zdaj mi, da bi ne bil že ves napojen s krvijo onih prvih ljudstev, da bi ne bilo odmevalo obupno jokanje teh narodov pod orožjem medsebojnih morilcev.

Zgodovina, kolikor je je *znane*, namreč, odkar se je začelo poročati o dogodkih človeškega rodu na svetu, govori, da so ti medsebojni poboji prvotnih divjih in poldivjih ljudstev prav mnogokrat dovedli človeško pleme do kraj pogina, da je v teh pobojih ostalo mnogokrat tako malo ljudstva na svetu, da je bilo treba stoletij, predno so se zopet pomnožila. Tu ne govorim še posebej o hudih kužnih boleznih, ki so nastale vsled teh pobojev, po katerih so ležali tisoči gnjilih človeških trupel nepokopani vrh zemlje in so okuževali zrak in da so bile torej potemtakem tudi te bolezni, ki so pobrale nešteta ljudstva s te zemlje. V glavnem se da toraj povedati, da je bil baš človeški rod prvi, ki je ukončeval sebe in da je baš ta človeški rod *sam* ona sila, ki utegne pokončati človeško pleme, predno bi to izvršila na njem božja priroda.

Hotel sem toraj reči, da se bode človeški rod sam uničil na svetu, da bode človeški rod sam provzročil tisti „konec“ sveta, katerega se bojimo, da ga provzroči sila božje prirode. Ker je zelo važno, kar hočem o tem povedati, namreč, kako se utegne ukončati človeški rod sam in *po svoji krivdi*, hočem prihraniti to razpravo za nazadnje in še prej na-

šteti zaporedoma možnosti, ki bi zamogle po sili prirode ugonobiti človeštvo vrhu zemlje.

Katere *sile prirode* utegnejo toraj ugonobiti človeštvo ali sploh vse *dihajoče življenje* na svetu, brez da bi se pri tem razdrobila naša zemlja?

Te sile so:

a) po novi vesoljni poplavi ali potopu.
 b) po okuženju zraka v slučaju, da pride v tir naše zemlje komet s strupeno kemično vsebino.

c) vsled primanjkanja vode.

d) vsled solčnega ohlajenja in neposrednih následkov tega ohlajenja.

a) po novem vesoljnem potopu.

Kako si je misliti, ali kako zamore nastati *novi* vesoljni potop?

Že v naših časih opazujemo, da izostajajo povprečno ona topla in suha leta, ki so bila še pred dobami, katere pomnijo naši še živeči stari ljudje. V tistih dobah je bilo v poletnem času mnogo več vročine in suše, kakor je je danes in da je tedaj vse bolj zorelo kakor zori danes. To je prihajalo od tega, ker je bilo mnogo manj deževja v času, ko se ima pripravljati žitni zor. V današnjem

času je dežja čedalje več in so tudi vremenske *poplave* bolj pogoste, kakor so bile tedaj.

Od kod prihaja to?

To je lahko razumeti.

Mi vidimo, da se najraje pripravlja k dežju ob spremembi lune. Luna ima svojo posebno moč in upliv na mokroto naše zemlje in zlasti na vodovje naše.

Ko je naša luna obrnena z vso svojo obljjo proti zemlji, t. j. kadar je luna polna, tedaj je njena moč, njen upliv na mokroto zemlje največi, to se pravi: takrat moč lune najbolj vleče iz zemlje njeno mokroto.

Ko pa stopi luna iz našega obzorja in je ni videti (mlaj ali „mladi mesec“) tedaj prične deževati in rado dežuje do nadpolovice „prvega krajca“. Pári zemlje, katere je luna prej izvlekla iz zemlje, so se potem izpremenili v oblake in deževje je nastalo.

Čem večjo moč pa ko bi imela luna v tem oziru, tem večje poplave nastale bi na zemlji. Večjo moč lune pa si je misliti le tedaj, ako se luna približuje zemlji. In to se v resnici tudi godi. *Luna se bolj in bolj približuje naši zemlji.* Izračunano je, da se približa luna naši zemlji vsakih sto let za celih devet čevljev.

To približanje lune zemlji je prištevati

istotako padanju meteorov na truplo lune, katero padauje istotako obtežuje in zavira luno v svojem teku okoli zemlje, kakor i obtežuje našo zemljo v teku okoli solnca. Ker zemlja ne vzdržuje lune več v prvotnem begu okoli svojega trupla, se mora luna bolj in bolj zemlji približevati, dokler da pade na njo. Kadar bi se to zgodilo, bi se zemlja pač silovito stresla & pri tem nikakor nerazbila, ker je mnogo večja od lune.

Toda vsled približanja lune zemlji, postane na njej vesoljna poplava vsled dvignjenja morja iz njegovih globočin.

To dvignenje morja iz njegovih globočin, provzročeno po privlačni sili luninega trupla, provzročilo bode na zemlji nov vesoljni potop. Vode morja bodo stopile iz svojih bregov in se vrgle s strašnim gromom in viharjem na suho zemljo in zalile ondi vse, kar stoji in leži. Lahko si je misliti, kaka groza bode obšla takrat človeški rod, ako bi se isti še nahajal na zemlji. Ljudstva bi zapuščala svoja bivališča v nižavah in bi se jela istotako zopet seliti v gore, kakor so se selila pred več tisoč leti iz gor v nižave, ko je ponehavala voda po *prvem* vesoljnem potopu.

Mesta bi se praznila in obstal bi ves

svetovni promet, zapustivši žalostne sledove svojega življenja. Polagoma bi voda zalivala mesto za mestom, vse nižave in bi kipela tudi proti bregovom. Z obupom bi zrli ljudje z višin doli na poplavljena bivališča, dokler da bi tudi nje zalila hiteča voda in bi se v njenih valovih potopilo vse, vse. V trenutku, ko bi zagrmelo težko lunino truplo na z morji zalito zemljo, ne bilo bi najbrž na njej živega bitja več.

Kedaj bi utegnil nastopiti ta grozni, ta žalostni čas?

Daleč je še do tega!

Ako hočemo računati, pridemo do nekega zaključka in sicer: luna je oddaljena od naše zemlje petdeset tisoč milj. V sto letih se približa luna zemlji za devet čevljev. Tedaj je treba samo izračunati, koliko čevljev meri ena milja, pa približno izvemo, kedaj se bode to zgodilo. *približno v 166 666 666 letih.*

Dostaviti pa je vredno še, da se bodo godile na zemlji v onem času bližanja lune na ne več mnogo tisoč milj *strašne vremenske nezgode*. Kajti vsled silovitega upliva lune na *morja* naše zemlje se bodo ta morja silno metala in povzročala s svojo *težo*, da bode zemlja zadržavana v vrtenju okoli svoje osi.

Vsled tega zadržavanja v vrtenju bodo nastali strašni viharji z gromom in treskom, da se bode vse lomilo, vse užigalo. Zemlja se bode stresala, ognene gore se bodo odpirale in izlivala svojo gorečo vsebino. Potem še le bode nastopil strašni trenotek padca lune na zemljo. Koliko ljudi bode ostalo še živih, ki od strahu ne bodo pomrli, da se unaknejo že dolgo naraščajočim vodam? Gotovo jih bode ostalo malo, malo...

Toda, kakor rečeno, ta nevarnost za človeški rod je še zelo daleč, dasi je le pregotovo, da *enkrat* nastopi. Zemlja se tudi ne suče vedno v enaki oddalji od lune in solnca, marveč se spreminja nje tek. V naših dneh se ziblje zemlja bolj nekako v krogu okoli solnca in je dalje od lune. V tisočletjih se bode njen tir jel spreminjati v podolgosti in zopet približevati luni. Vse to opisati bi vzelo preveč časa in bi za nas ne imelo pomena. Nam zadostuj, da se po gori opisanih uzrokih luna *približuje* zemlji in da je v božjih zakonih urejeno tako, da zadene enkrat ob njo. Nam je v tolažbo, da človeški rod še sto in stoletja dolgo ne bode občutil zelo hudih nasledkov tega približevanja in to je dovolj.

b) človeštvu preti pogin po zastrupljenju zraka,

K tiru naše zemlje prihajajo večkrat takoimenovani kometi in se celo z našo zemljo križajo. Tako se je zgodilo leta 1819, da je šla zemlja skozi rep takega kometa; tudi leta 1823 se je zgodilo ravno isto in 20. julija 1873 se je približala zemlja tesno kometu, ki se je takrat prikradel v našo bližino. V dobi tisoč in stotisoč let, v kateri se suče naša zemlja v sedanjem tiru, se je že prav mnogokrat pripetilo, da je zabredel kateri iz med mnogoštevilnih kometov preko naše zemlje, ki letajo brez cilja okrog po praznoti, kakor cigani po naši zemlji in so ti kometi potemtakem pravcati „cigani“ med svetovi v vesoljni praznoti.

Vender se pa še najbrže ni pripetilo, da bi bilo tako približanje kometov kedaj smrtonosno škodovalo skupini človeštva, kar znači, da njihova vsebina še ni bila strupena. Vendar pa niso vsi kometi enake vsebine. Kometi so namreč eden del razbitih svetov, t. j. istih svetov, kateri so v svojem begu po večni praznoti zadeli ob drug večji in trši svet in se razdrobili. Njih jedro pa, ako je bilo še

tekoča žlindra, se je v spojenju z vodami t. j. morja, rek itd. kateri so se morda na razbitem svetu nahajali, spremenilo v vodenčevi oglenec, kar je na blizo tisto, kar je — *petrolej* in *bencin*. Ako bi bili vsi planeti tiste vsebine, kar kažejo kosovi železa (meteori), ki padajo na našo zemljo, namreč, da je v njihovem jedru po največjem delu *samo železo* tedaj je gotovo, da je tudi komet Biela, ki se je prikazal naši zemlji leta 1866 in kateri *pojde 13. novembra letos uprav čez našo zemljo*, tvarina podobna *petroleju* in bi se vлил čez nas dež „*samega petroleja*“.

Ker pa se še ni moglo dokazati, da bi bili vsi svetovi iz popolnoma enake tvarine, tedaj je tudi nemogoče vedeti, kateri izmed kometov, ki zadenejo skupaj z našo zemljo, so *strupene* vsebine. Ako bi bil komet, ki pride letos 13. novembra čez našo zemljo, strupene, t. j. take vsebine, ki bi bila zmožna škodovati našemu *zdravju*, tedaj je gotovo, da da bi novembra mesca letos, *ko se pomeša tvarina kometa Biela z našim zrakom*, pomrlo mnogo ljudij.

Vender se tega skoro ni prav bati, zakaj? Vsebina kometa, ki pride čez našo zemljo letos meseca novembra, je silno tenka

in redka, tako, da se bodo skozi njega videle zvezde tako razločno, kakor bi bil iz *samega čistega zraka*. Toda pri tem se vendar ne sme pozabiti, da je tudi zrak tvarina, ki lahko škoduje zdravju in ako se vidijo zvezde skozi truplo kometa Biela, to še ne priča, da bi bila njegova vsebina že tudi *nenevarna* človeškemu zdravju, kar pa najgotoveje ni, o čemer se bomo tudi prepričali v letošnji pozni jeseni. Toda vsi kometi niso tako redke vsebine in to so kometi mlajšega izvora. Čem dalje beži komet po mrzli nočni praznoti, tem tanjši postaja. Ako pa bi slučajno prišel čez našo zemljo komet mlajšega izvora, čegar vsebina bi bila še *gosti pár* in da bi bila ta vsebina iz še bolj strupenih kemičnih snovij, kakor je — petrolej, tedaj je pa prav verjetno, ako ne gotovo, da pomrje v tako zastrupljenem zraku vse vesoljno človeštvo.

Ker ni izključeno, da prijadra v bodočih stoletjih v kraj naše zemlje kak popolnoma še neznan komet, kar ni izključeno, ako se pomisli, da kometi tako pogostoma in neredno križajo pota drugih svetov in da bi bil tak komet morda gošče in zares *strupene* vsebine, tedaj je ta *natorna* nevarnost za človeški rod zelo mogoča.

Vender smemo reči, da minejo še *stoletja*, predno se kaj takega pripeti in smemo zlasti mi, kar nas je na svetu zdaj, biti glede tega popolnoma mirni.

c) človeštvu preti pogin vsled pomanjkanja vode.

Kakor utegne nastopiti trenotek, ko bode vsled približanja lune zemlji nastal novi vesoljni potop, tako zamore priti enkrat zemlji čas, ko bode zmanjkalo na njej vode.

O tem se zamoremo prepričati 'prav vidno že danes. Vsak dan namreč opazujemo, da se nižajo naše vode v globočino zemlje in da se nahaja voda že v prav velikih globočinah. Da *izginja* voda iz površja, to je poznati na strugah naših rek, katere so preplavljale včasih na široko naše doline a so danes že skrčene v deloma celo neznatne potoke, tekoče v velikih globočinah kamnatih strug. Kakor reke, tako izginja pa tudi *morje* čedalje bolj iz površja zemlje. Izračunjeno je, da se v tisoč letih zniža morje za *celih deset metrov*.

Kam pa izginjajo vode iz površja? K *sredi zemlje, kjer je goreče zemsko jedro*. K temu gorečemu jedru silijo vse vode po na-

ravi svoje teže in se ondi združujejo polagoma z gorečo žlindro. In to združenje proizvoda tudi *strjenje zemске skorje proti njenemu jedru*. Dasi izhlapeva velik del vode v oblake in se vrača na zemljo kakor dež in vzdržuje reke in potoke, vendar je gotovo, da v primeri s tem več izgine vode v globočino, kakor je ostaja potom hlapenja na zemlji.

In tako se bode zgodilo, *seveda v daljnem času*, da bodo zmanjkale na površju vse vode, da bode nastopil čas, ko človek pri vsem svojem prizadevanju ne bode dobil toliko vode iz globočine, kolikor bi je potreboval za svoje življenje. V teh žalostnih dobah pa se bodo vršile še druge stvari na zemlji. Saj voda dobrodejno upliva na rastlinstvo in na zrak, ki obdaja našo zemljo. Ako bode voda izginjala v globočino, izginjal bode tudi nje dobrodejni upliv na vse rastlinstvo in kaj bi bila posledica temu? Čedalje slabše letine, katere čutimo že danes, bi prihajale, zrak bi se slabšal in kvaril in vse to skupaj bi naposled povzročilo pogin človeštva. Res, da je ta *skrajni* trenotek še v zelo daljnem času, a pomisliti je treba, da se upliv izginovanja vode izvršuje polagoma vendar in da ta upliv ni koristen za človeški rod, kateri mora tudi tem

potom slabeti bolj in bolj. Vidimo torej iz tega, da se bliža našemu rodu tudi od te strani nesreča, katere bi že mi, ki živimo *danes* na svetu, ne smeli pustiti izpred oči. Zakaj? Zato, da ne zamudimo porabiti božjih darov za se, ki jih še lahko uživamo sveži in zdravi, ker le gotovo je, da poznejši rodovi ne bi bili niti toliko več srečni, kakor smo še mi. Ni toraj samo šala, da si prizadevajo neki rodovi tako lepo uživati božje stvarjenje že v naših časih in da izkoriščajo za svoje dobro življenje karkoli jim nudi zemlja in da to delajo brez ozira na druge: — saj delajo vse to v slutnji, ako ne celo v preračunjenju, da bode baš vsled pomanjkanja vode, na svetu čedalje slabeje. O ko bi tako računali vsi, za katere pišem to knjižico, vsi, ki me hočejo razumeti!

d) človeštvu preti pogin vsled solnčnega ohlajenja.

Kar nič se ne da določiti, ker je račun o tem že izven človeškega zapopadka, ali je nevarnost za človeštvo bližja od strani vesoljnega potopa vsled približanja lune zemlji, ali je bližja vsled pomanjkanja vode? Ako bi tudi hoteli to računati na podlagi že storjenih

izkušenj in strokovnjaških opazovanj, vendar bi nas pri tem motile stalne izpremembe v uplivu lune na mokroto zemlje in pa tudi izpremembe v izginjanju voda k jedru naše zemlje; radi tega moramo te pojave prepustiti slučajem prirode in božji previdnosti, katera vodi te slučaje in nam je le biti prepričanja, da je vse to zunaj naših časov v daljni, daljni bodočnosti tisočletij. Vender nas mora vse to zanimati že radi tega, ker se to tiče naše matere zemlje, na katerej živimo.

Istotako nas mora zanimati opazovanje četrtega slučaja, ki preti s poginom človeškemu rodu in sicer po ohlajenju in popolnem otemnenju solnca.

Kakor že rečeno, solnce, ki je oče vsega našega življenja in naš reditelj, se stara, t. j. se ohlaja. Vsak dan, vsako uro izgubi solnce nekaj svoje toplote in svetlobe, katera se mu ne povrne več. Ta toplota izžareva v mrzlo noč večne praznote in prišel bode čas, ko bode popolnoma ugasnila in se ohladila, prišel bode čas, ko bode solnce čisto otemnelo, kakor je otemnela luna in naša zemlja. To otemnenje solnca bode imelo seveda svoj pogubonosni upliv na vse živeče stvari vrhu zemlje, ako se bodo takrat še nahajale na

njej in ako zemljo do tistega časa, sploh ne zadene že kaka druga v početku tega spisa naštevanih nesreč.

Otemnenje solnca bi imelo pa sledeče nasledke: Človeštvo bi sicer ne poginilo od mraza po solničnem ohlajenju, ker bi se polagoma *navadilo* na mrzloto na zemlji in bi, kakor že rečeno, postala na zemlji vsa drugačna ljudstva. Toda druga nevarnost utegne priti. Po ohlajenju solnca se napravi na solničnem truplu voda, kakor se je napravila na zemlji; že danes se nahajata na solncu plina, ki se imenujeta vodenec in kislec, katera se pa radi presilne vročine v solncu še ne moreta združiti.

Ko se pa solnce ohladi, se bodeta ta dva plina združila in združena napravita vodo. Ob tem združenju vodena in kisleca pa se naredi razstreljivi plin. Ta plin mora pa v teh silnih množinah na solncu provzročiti hipoma popolno razstreljenje solnčne skorje in na novo vzplamtjenje solnčne svetlobe in obnovitev solnčne toplote v nekdanjo.

To pa bode pomenilo smrt vsemu življenju na zemlji, ako bi se tedaj še nahajalo. Kajti, recimo, ljudje bi bili navajeni na mraz in noč ob ohlajenem solncu, h kratu pa bi

nastala huda vročina. V tej bliskoviti spremembi mraza v vročino bi v enem trenutku poginilo vse človeštvo in sploh vse kar bi bilo živega na zemlji. Da take prikazni bliskovnega oživljenja odmrlih svetov niso domišljija, priča več dokazov.

Zvezdoznanec Tycho de Brahe se je podal leta 1572 neko noč od svojega opazovanja na nebu v svoje stanovanje, kar hkratu se zabliska na nebu kjer je zagledal krasno žareti veliko novo zvezdo. Ta zvezda je tako žarela, da je postala noč hkratu tako svetla kakor po dnevu. Zvezda je bila pa tudi tako svitla, da se je videla pri belem dnevu, kakor solnce in so ljudje strmeč obstajali in gledali to nebesno čudo. Zvezda je sijala več mesecev dolgo, potem pa jela polagoma ugašati, spreminjati najlepše barve, dokler je naposled popolnoma ugasnila in izginila.

Leta 1876 je videl v Atenah na Grškem zvezdoznanec Schmidt enako prikazen in to je dokaz, da se take reči dogajajo na nebu. Ako se je blizo zvezde, ki je naenkrat zažarela leta 1572 ali ona leta 1876, nahajala kaka zemlja z živečimi bitji, tedaj je gotovo, da je v tistih trenutkih na onih zemljah pomrlo na milijone teh živečih stvari.

To so toraj slučajju v stvarjenju božjem, kakoršni utegnejo prinesiti pogin človeškemu rodu v daljnih, daljnih časih, ako ga ne ugonobi do tistih dob kaj drugega. To pa je zdaj vprašanje s katerem se nam je resno pečati, ker nas mora tudi resno vznemirjati, namreč, da človeštvo izmrje prezgodaj in po lastni krivdi.

Katere so toraj možnosti, da človeštvo pogine po lastni krivdi?

Ni nam treba na dolgo in široko razpravljati o tem, saj nam je ta žalostna možnost vsak dan pred očmi in jo lahko opazujemo a k o l e h o č e m o.

I. Človeštvo zamore poginiti vsled oslabilosti.

Že danes imamo dokaz, da posamezni človek ne doživi več one visoke starosti, kakor jo je doživljal še pred sto in več let in da je povprečna starost današnjih ljudi samo še *30 let*.

Od kod to prihaja?

To prihaja od oslabiljenja človeške nature, od nezmožnosti človeškega trupla za dolgo življenje.

Kako pa je prišlo do oslabljenja materije, iz katere je človek?

Ni težko to razumeti, a moramo se v stvar zamisliti, da jo razumemo, od površnega opazovanja ni pravega izpoznanja.

Vedeti je treba, kar sem že v početku povdarjal, da se na svetu vsaka reč izrabi, ako se samo rabi, pokončuje in prav nič za to ne stori, da bi se izrabljene moči nadomestile z novimi, ali da bi se prehitro izrabljenje zaprečilo.

Kakor rečeno, človek je iztako mehke snovi, da zadostuje najmanjša stvarica, pa ga je konec. Ni treba torej ravno dosti in naša moč, naše zdravje, mladost, življenje je pri kraju. O tem smo prepričani.

A prav malo pa mislimo na to, da bi se mnogo od tega dalo zboljšati, t. j. da bi izrabljenje človeškega trupla ne šlo tako hitro naprej in da bi človek svoje življenje veliko dalje in veliko lepše lahko užival, kakor pa se to dogaja danes.

Na vse to svet, t. j. človeštvo zelo malo temeljito misli in to je velika napaka, ki silno škoduje in prav za prav tira človeštvo tja, kjer je zanj „konec svea“, v splošno pogubo.

Kateri pa so glavni vzroki oslabljenja materije, iz katere je ustvarjen človek?

Ti uzroki so :

a človeška strast,

b skrb za obstanek, skrb sploh, žalost, jeza
in splošni dušni boji ;

c prenaporno delo,

d slaba hrana,

e škodljivi zrak.

Krvna strast človeka slabi bodisi da mu jemlje mozeg in kri (spolski naperi) ali da ga tira v škodljivo duševno razburjenje. Vsled strasti oslabi prenaporno rabljeno živčje, katero je takorekoč pogoj obstanku človeškega trupla in iz oslabljenja živčja izvirajo polagoma razne druge bolezni telesa, ki ga storé razpadati. Vsled strasti se mnogokrat zastrupi človeška kri in sprejme kál nevarne bolezni, vsled strasti pijančevanja oslabi živčje sploh in želodec izgubi ono moč, katere potrebuje za dobro prebavljanje telesa z življenskim sokom.

Kako pa upliva na človeško telo njegov duševni položaj, o tem bi se dala pa napisati debela knjiga in se je tudi že pisalo o tem. Moj spis nima namena podrobno razpravljati o tej stvari, samo povprečno mi je omeniti, v kolikem oziru škoduje truplu človeka njegovo duševno razpoloženje v skrbi, žalosti, srdi in mučnem duševnem razburjenju.

V skrbi za obstanek, zlasti, ako traja ta skrb predolgo, morda leta dolgo, trpijo ne samo človeški možgani, marveč tudi njegovo srce. To pa ni mala stvar. Človeški možgani, njegova „glava“, morajo misliti na pridobitev življenskih sredstev in misliti sploh. Ako pa ti možgani oslabijo v skrbeh, tedaj niso več zmožni zdravo misliti in nasledki tega morejo biti zopet le škodljivi za obstanek človeka. Enako je z srcem. Ako je obolelo človeku srce, ne more vztrajati ob raznih naporih dela, kakor vztraja na srcu zdravi človek. Nasledek tega je, da se takega človeka mnogo raje loti ta ali ona telesna bolezen, nego pa na srcu zdravega človeka.

Ravno tako pa je škodljivo splošno duševno razburjenje, jeza, žalost itd. Vsled duševnega razburjenja se pokvarijo v želodcu prebavni sokovi in v krvi plodno razvijanje krvnih snovij vsled nerednega, ker motenega, pretakanja krvi po žilah. To prepričanje je imel že vsak od nas, da, ako je bil razburjen po tem ali onem dogodku, da je čutil v svojem telesu neprijetno spremembo, zlasti pa, da mu ni dišala jed, to vse je nasledek duševnega razburjenja.

Tako moteno prebavljanje življenskih snovij pa upliva škodljivo na razvoj trupla, provzročča zlasti, da se naselijo v truplu bolezni ob pokvarjenem soku, ob hitrejem prehlajenju itd. itd. sploh bolehavost človeka. Kajti znano je, da mnogo več ljudij oboli, ki se duševno razburjajo, kakor pa takih, ki duševno mirno živijo.

Prehudo, pretrudapolno in trajno delo tudi hitro pokonča človeško truplo. Človek, ki telesno veliko trpi, si prenapne živčje in kite, takorekoč ves telesni sestav postane kmalu pripravljen ali dovzeten za razne bolezni, katerim se tako oslabiljeno truplo ne more dolgo upirati. Zlasti škoduje prenaporno telesno delo človeškemu želodcu in želodec je vendar glavni del telesa, je hranitelj telesa! O vseh teh rečeh ni treba mnogo govoriti, ker so sploh znane, hotel sem stvari le toliko omeniti, da mi moji čitatelji na tem potu slede pri splošnem opazovanju uzrokov oslavljenja človeškega trupla in si sami predočujejo, v koliko je škodljivo človeškemu obstanku pretrudljivo telesno delo.

Slab zrak pa je eden največjih uzrokov oslavljenja človeške materije. Nepregledna

je vrsta bolezni, ki ne pokončajo samo enega človeka, marveč cele rodove. Te izkušnje so posebno v velikih mestih, kjer ljudje živijo po zatuhlih kotih, v kletih in celo podzemskih kanalih, koder se pretaka gnojnica iz mestnih stranišč in koder gnijejo razni odpadki. Tu je vir neštevilnim boleznim po okuženju človeške krvi, bolezni, ki ne ostajajo samo v nizkih slojih družbe, marveč se raznesejo tudi v imovitejše kroge, kar se da prav lahko dokazati, ako pogledamo v statistiko ženitev itd. v večjih mestih. Pa o tem pozneje.

Slab, z milijoni in milijoni strupenih okužljivih glivic napolnen zrak, pokvari, zastrupi človeško kri in posledica tega je prezigodnja smrt. Zato mori v mestih smrt tako silno v vrstah še mladega prebivalstva, katero prebivalstvo je okuženo skozi in skozi.

Nezdrava in netečna hrana pa je v isti meri škodljiva kakor slab zrak. O tem ni treba mnogo govoriti, ker vsak razumen človek to ve. Ako človeško truplo ne dobi v se onih redilnih snovij, katerih potrebuje, da se po zakonih narave razvija, raste in ohrani, tedaj mora to truplo, — tudi ako bi ga v tem ne vkončevale še druge prej omenjene stvari — polagoma oslabeti in poginiti, ob

enem pa prenesti kál svoje oslabelosti na drugo človeško truplo. Vse take stvari vidimo lahko v življenju po mestih. Ondi v ubožnih krogih, kjer povprečno ljudstvo nima, s čemer bi se hranilo in preživljalo in se dostikrat hrani od odpadkov, kakoršne bi k večjem še marala naša štirinožna žival, ondi kjer gloda skrb za obstanek noč in dan na ubogih srcih človeških, ondi imajo svoj izvor vse možne človeške bolezni od jetike povprek do raznih nalezljivih boleznij, katerih po imenu izreči se človeku gabi in studi. Kajti ob nezadostni in nezdravi hrani in o slabem, gnjilem zraku izgubeva človek vse one moči, katerih po naravi potrebuje za svoje ohranjenje, življenje in naravna posledica je : prezgodnja smrt.

Seveda ne samo v mestih, tudi na kmetih nahajamo nasledke slabega hranjenja v raznih boleznih in slabljenju človeškega trupla. Naš kmet, ki ve, da potrebuje njegova njiva primerne gnojila, ako hoče, da raste na njej žito in sočivje, ta kmet pa ne privošči, ali tudi privoščiti *ne more svojemu telesu* potrebne hrane ! Le grozno je, ako pogledamo v nekatere kmetske kočje, kako tu ljudstvo živi ! Ali more iz *take* hrane priti zdrav in trden človeški rod ? Gorjé, ako bi kmet ob taki

hrani ne imel vsaj zdravega zraka, še huje bi se mu godilo, kakor mestnemu revežu.

Vse to so toraj uzroki, da materija, iz katere nastaja človek, od dne do dne slabi, trohni in izpodkopava sama v sebi obstanek človeškemu rodu na zemlji.

Prav napačno bi pa bilo misliti, da uzroki z nasledki vred, kateri uničujejo na svetu revniše prebivalstvo, *prizanašajo bogatejšim ljudem*. Temu ni tako! *Vse vesoljno človeštvo* si je marveč misliti kakor *eno samo truplo*, pa da isto tudi nima druge podobe kakor podobo ogromne kepe testa, iz katerega Stvarnik dela človeška trupla. A v tem testu je že kal strupa in se je razširil po vsej kepi, tu več, ondi manj; ali ni vsak človek, izidši iz te mase, prav za prav *že bolan prej, ko zagleda luč sveta?*

In tako je tudi.

Po nalezljivosti in podedovanju je prišla bolezen iz nizkega ljudstva tudi že v visoko in vse nosi v sebi *kál bolezni, kál prezgodnje smrti*. Dokaz temu vidimo prav lahko na Francoskem in drugih takih narodih, katerega predniki so živeli v nezdravem uživanju ali v še nezdravejem *pomanjkanju*. — Tak narod razpada v svojem mozgu in bode občutil najprej grozno resnico besed: *grehi očetovi se kaznu-*

jejo tudi na četrtem rodu. Jaz pa pravim, da se grehi naših *praočetov* kaznujejo na nas, ki nismo četrti, marveč že več nego četiristoteri rod. V posameznem, kakor rečeno, tega ne čutimo, ker je marsikateri izmed nas „zdrav ko riba“. Toda kaj pa pomeni to, da smo tako dovzetni za razne bolezni, kaj pa pomeni to, da sploh ne doživljamo več visokih starosti, marveč izginjamo iz sveta, ko bi lahko še najprijetniše živeli? — Kaj drugega je, nego: grehi naših *praočetov* se kaznujejo na nas in najgroznejše je to, da te kazni noče biti konec, marveč kaznuje čedalje huje, kakor angelj maščevalec!

In kaj mora priti naposled vsemu temu?

II Človeštvo utegne poginiti vsled boleznij.

• Iz polražaja, v katerem se že nahaja danes človeški rod, utegnejo se razviti razne vrste bolezni, katerih bitstva še prav za prav ne poznamo, katere bolezni se zamorejo razviti iz oslabele človeške materije. Že v naših dneh se pojavijo včasih popolnoma neznane bolezni, katerim pravimo „nova bolezen“. Da ima to izvor v *splošni* oslabeledosti materije, iz katere je človek, kdo dvomi o tem? Polagano razpadanje naše materije nadaljuje in v svo-

jem razpadanju postaja ista čedalje bolj slabotna, močvirna in kot taka daje od časa do časa snovij za nove prikazni boleznij, katerih človeštvo prej ni poznalo. Vsled tega utegne nastopiti doba *in ta doba morda ni več tako daleč*, da se pojavi v človeštvu nova, dozdej popolnoma še neznana bolezen, ki bode s smrtno koso kosila od kraja do kraja. Ker ne stori človeštvo skoro ničesar za to, ker najbrže v svoji lahkomiselnosti in prebahati modrosti niti ne *misli* na tako nevarnost, ker toraj človeštvo ne stori ničesar za to, da bi zadržalo tók slabljenja človeške materije, se to slabljenje *nadaljuje* in se bliža času, ko zoper splošno razpadanje te materije ne bo nobene pomoči več. Takrat se bodo prikazovale boleznij, grozne, skrivnostne živčne epidemije itd. pred katerimi bodo stali zdravniki s sklenjenimi rokami, brez svéta, brez uma, ker ne bodo izpoznali več pravega *uzroka* boleznim, ki se že pripravlja globoko v slabéči človeški materiji in kateri uzrok se sestavlja že zdaj iz stotisoč uzrokov, ki segajo nazaj že *v daljna minola stoletja*.

V teh dobah utegnejo nastati bolezni, ki bodo v kratkem času zagreble vse, kar leze in gre in nosi človeško podobo.

Marsikateri učenjak in tudi priprosti človek utegne zmajevati z glavo nad temi stavki in jih smatrati nepremišljenim ali morda izvirajočim iz — „nevednosti“ — takim zakličem samo to: ali ne opazujete na svetu resnice mojih besedij? In ako izvirajo moje besede iz drugačnega opazovanja, kakor vaše, ali je resnica, ki nam reži v obraz, za to *manj žalostna*, ali bodo nasledki te resnice zato *manj grozni*?

Mislite!

III. Človeštvo zamore poginiti v vesoljni vojni in v njenih nasledkih.

Časi, ko so se bili krvavi boji na zemlji iz *gole lakomnosti* ali divje surovosti, izginevajo čedalje bolj; bližajo se pa taki časi, ko se utegnejo uneti vesoljni krvavi boji iz *bolehne duševne razdraženosti*.

Iz lakomnosti ni več treba biti krvavih bojev, ker za pridobivanje *tudi krivične* posesti se nahajajo zdaj drugačna sredstva, kakor pa je krvavo orožje. Eden narod ali država, ki more drugo podjarmiti, uniči jo lahko *gospodarski* po *postavno dovoljenih* potih in tak gospodarsko premagani narod se tako ali tako ne more bojevati, prvič, ker za se-

danje vojne treba veliko denarja, drugič pa, ker gospodarski uničeni narod, tudi telesno ni več krepak, je toraj nezmožen za vojevanje.

To prikazen opazujemo bolj in bolj na Italiji in na njenem ljudstvu, pa tudi deloma že na Španiji in Franciji, dasi ne v tako žalostni meri, kakor v Italiji.

Pač pa, kakor rečeno se utegnejo uneti nevarni boji vsled *bolehne razdraženosti* ljudstev in taki boji bodo samo posledica *vesoljne oslabeledosti človeške materije*.

Kako utegne to nastopiti?

To lahko opazujemo pri vsakemu posameznemu človeku

Ako se nahaja človek v žalostnih gmotnih razmerah, v skrbeh za svoj obstanek, ali če je bolehen, ali če se mu zgodi huda krivica, tedaj je tak človek zmožen, pograbit po krvavem orožju in umoriti prvega, ki mu da povoda in to *iz zgolj obupa*. Le poglejmo v vrste onih ljudij, kjer prebiva nesreča, skrb, glad in boleost, koliko groznih, *pošastnih* hudodelstev se zgodi med temi ljudmi — vsa ta hudodelstva so storjena iz bolne duševne razdraženosti. Ker nikdar se ne more pripetiti, da bi telesno in dušno popolnoma zdravi in

razumni človek, ki živi ob enem brez skrbi za svoj obstanek, zamogel umoriti svojega bližnjega in to celo iz malih neznatnih vzrokov, kar se vsak trenotek zgodi med prej opisanim ljudstvom.

Iz tega pa tudi izvira, da je čedalje manj ubijalcev obsojenih na smrt, ker sodniki pri večini ubijalcev iz nizkih in revnih stanov, spoznajo ali bolezen na možganih ali pa uzroke ki so: revščina in glad, skrb in bolezen sploh.

Toda pomisliti je treba, ako bi se stvari na svetu *množile*, iz katerih prihajajo uzroki takim hudodelstvom, kaj mora priti naposled?

Priti mora, da planejo ljudstva drugo na drugega in da se prične *obupno klanje* in morija, klanje *med bolnim in blaznim prebivalstvom te zemlje*.

To ni šala! Vsa znamenja že danes kažejo, da utegne do takega klanja na svetu tudi priti, kajti bolna razdraženost med prebivalstvom te zemlje je vsled prej opisanih razmer in uzrokov tolika, da bi na prav mnogih krajih že danes nastala klanja, ako bi je ne zadrževale postave in zakoni in po nekod še tudi vera in strah pred grehom. Kaj pa, ako bodo uzroki in razdraženost še

bolj rastli, rastli tako, da ljudske razburjenosti ne zadrži ne postava, ne zakon in ne ničesar? -- Tedaj mora nastopiti trenotek, pred katerega podobo nas mora biti groza in strah.

Po vesoljnem klanju, ki bi uničilo največji del človeštva, pa je tudi najgotoveje, da nastopijo kužne bolezni, ki bi uničile do zadnjega še to, kar bi od človeškega rodu na zemlji še ostalo.

O uzrokih, ki pripeljejo do tega.

Ker mora biti vsakdo prepričan, da je mogoče, da *pride* do takega pogina človeškega rodu na zemlji, je treba, da tudi natanjčno spoznamo uzroke, ki **prav gotovo** pripeljejo do tega pogina, ako se kmalo ne zasučé na svetu na bolje, kakor je zdaj, kajti tako hudo še ni bilo menda nikoli pričeto delo vesoljnega pogina, kakor je že v naših časih.

Dejal sem toraj, da zamore poginiti človeštvo :

- a) vsled telesne oslabelosti in
- b) v vesoljnem klanju in v tega nasledkih.

Uzroki temu pa so :

- a) gospodarski razpad in

b) socialni ali družabni razpad človeštva.

Ker so pa ti uzroki tesno združeni drug z drugim, jih tudi nočem ločiti, marveč govoriti hočem skupno o obojih in prosim cenjenega čitatelja, da mi prav pazno sledi ob naštevanju teh uzrokov, da jih izpozna natanjčno in če more, i on iz lastne moči kaj stori za odstranjenje teh uzrokov.

Prvi vzrok je gospodarski ali gmotni razpad človeške družbe.

Kaj je gospodarski razpad?

Gospodarski razpad je, ako posamezni človek, kaka družina, cele naselbine ali celi narodi in države ter človeštvo sploh nima več onih pripomočkov, ki so potrebni za hranjenje človeškega života, brez da bi se posameznik, kakor cele družine in države morale za te pripomočke posebno boriti in skrbeti.

Vzemimo kmeta, ki je imel pred nekaterimi leti še svojo lepo kmetijo, lepe travnike, polja in gozde, lepo število živine itd. z eno besedo *imovito gospodarstvo*, ki je živilo njega in njegovo družino brez težkih skrbi, pa je še kaj položil na stran. Naenkrat pa je prišla k hiši nesreča, pogorelo je poslopje, poginila živina, kar vse je bilo treba

nadomestiti z velikimi stroški. K temu so se pridružile slabe letine, bolezni v hiši in druge nezgode. Nadalje je prišlo še to, da kmet, ko je bil potreben denarja, ni mogel prodati svojih pridelkov, zakaj? Ker so najbrže v tem času izpodrinili tako s ceno, kakor z svojo dobroto domač pridelek vnanji pridelki, recimo ameriški, ki so, n. pr. žito itd. našli pot na naše večje trge.

Vsled tega se je moral kmet zadolžiti da se zamore obdržati po koncu. A to še ni bilo dosti. Prišli so večji *davki*, katere mora delati država, ako hoče plačati dolgove in obresti od teh dolgov. Ti večji davki hočejo in *morajo* biti *plačani*, ker država tirja *brez usmiljenja*. Gorje kmetu, ako ni plačal o pravem času naloženega mu davka! Država si je naredila take postave, da sme kmetu vzeti *zadnjo pest* zemlje in jo prodati, da dobi denar, katerega potrebuje za plačanje njenih dolgov. Ako je kmet bil nesrečen, da ni mogel plačati, — šlo je na boben, ali pa je moral narediti dolg na drugem kraju, da je plačal državi. Tako se je začel dolg za dolgom in konec tega? — Gospodarski razpad! In *nasledki* tega razpada? Strušne skrbi gospodarjeve za vsakdanji kruhek sebi in svojim

dragim in nesledki skrbi? Noči brez spanja, življenje brez zdravega razvitka telesnih sil in konec vsemu temu? Telesno razpadanje, oslabiljenje živcev, krvi, vsega telesnega organizma, v katerem se je že s tem zaredil kál usodepolnih bolezni *za potomstvo*! Kdor ima možgane za to, da misli, naj o tem premišluje!

In kakor je na kmetih, tako je tudi v drugih krogih naše sedanje človeške družbe, da, reči moram, da je zelo redko in malo onih ljudi na svetu, katerih že ne moré hude skrbi za svoj obstanek. In ali mi je treba naštevati posamezne vrste teh skrbij in bojov? Oj to bi moral napisati knjigo tako debelo in težko, da je ne spelje *jarem volov*! Kamor koli pogledamo: v obrt, rokodelstvo, trgovino, v uradništvo in druge različne kroge, — povsodi zasledimo gospodarski ali materijelni razpad in njega strašne nasledke za človeško družbo. Le poglejmo si mnoge ljudi, kateri na videz še dobro živijo, se lepo oblačijo, vozijo v kočijah, v njihovih srcih pa gloda *črna skrb* za obstanek, težki dolgovi pokrivajo vrednost njihove lastnine in poleg tega še druge grozne obveznosti do svojega dobrega ali hudobnega bližnjega — — vsi ti ljudje le še komaj skrivajo pred svetom svojo

nesrečo, komaj skrivajo pod prisiljen smeh žalost in obup, ki razkopava njihovo dušo in tudi telo — — o le dobro si oglejmo tisoče teh obrazov imenovanih ljudij od najvišjega do najnižjega, kako bridko jim gleda oko, kako otožno se kroži njihova ustna in v tem znamenju je izražen obup, ki izvira iz gospodarske bede teh ljudi. Vsi ti tisoči pa trpe, silno trpe tudi telesno v teh skrbih in ta telesna boleost teh tisočev, kaj rodi za veseljnost? To, da zamorem reči, da je *devetdeset* odstotkov ljudi na svetu, ki so bolni iz uzrokov gospodarske bede, *iz skrbi* za svoj in svojih obstanek! In kakošnih nasledkov ima to za splošnost? Iz bolnega izvira bolno in bolno je vse, — in *kako bolno!*

Kaj pa je družabni, a!i socijalni razpad človeštva?

Še nevarnejši nego gospodarski, pa je socijalni razpad človeške družbe. Ta razpad izvira neposredno iz gospodarskega razpada.

Da to razumemo, treba je zopet vzgleda.

Vzemimo toraj zopet že prej imenovanega kmeta. Ko je začelo hirati njegovo imetje, lotila se ga je skrb, za skrbjo brezup. Da bi te mučne misli zatrl, začel je pijan-

čevati, v početku je pil vino, potem žganje. V hišo, kjer je prej vladal mir in ljubezen, se je naselil prepir, začelo se je preklinjanje, pretep, zmerjanje; ljudje so izgubili spoštovanje do drugega, otroci do starišev, posli do gospodarja, ki je kazal dostikrat smešno podobo v svoji pijanosti, jezi in strasti. Nesreča se je jela širiti, iz tega je prišlo mnogo drugih grehov, z eno besedo, vsa družina je postala žalostna razvalina prejšnje in zmožna samo še za hudobijo, nečistot in za pogin. To je samo en primer takih dogodkov na kmetih. Sto in sto tisoč enakih in še strašnejših rodi v naših dneh na razpadlih kmetijah gospodarska beda. In kaj je z ljudmi, katerih gmotna posest razpade, se izgubi? Ti ljudje postanejo reveži brez dela, doma in kruha, ki se v čedalje večjih tolpah vlačijo po svetu, begajoč se od enega trdega za-sluzka do drugega, uničeni na duši in telesu. Na sto tisoče, da, milijone že štejemo te vrste stradajočega in hirajočega ljudstva, ki je nezmožno za lepo in dobro, marveč zrelo le za nesrečo! Kaj pa postane iz teh ljudi? Ogromna, človeštvu sila nevarna armada, katero le še s težka zadržujejo postave, da se ne spozabi nad vesoljno družbo.

A to je samo en del človeške družbe, so takoimenovani gmotno razpadli kmetje, prej samostejni gospodarji in njih narastek.

Kako pa je s splošnimi delavskimi stanovi? Ali ni med temi trpini tudi začela se in že traja dolgo, dolgo let družabna to je socialna beda ravno zavoljo gmotnega razpada? Delavec v teh časih ne zasluži več toliko, kolikor stavi zahtev na njegov zaslužek nova doba v njegovi družini in v javnem življenju. A iz teh zahtev raste še mnogo priložnosti za dobrožitje za — zapravljanje. Delavec, ki trpi ves teden, želi si nekaj privoščiti, ko pride nedelja. A to stori navadno *nezmerno* in nasledek tega je — pomanjkanje, nasledek pomanjkanja hišni nered, nesnaga, dušna pokvarjenost cele družine, stradanje in nasledek vsega tega — grde pregrehe in razpad na zdravju in telesu. In vsi ti tako razpadli tisoči trpečih ljudij? Ali je v njih vrstah blagoslov za človeško družbo?

Ves svet ve, da ne, marveč, da so ti človeški krogi kuga, ki *okužuje* človeško družbo na daleč okrog, telesno, in duševno. O vsem tem smo prepričani, ker se nam kažejo žalostne podobe takega okuženja vsako uro.

Toda to še ni vse, stopimo še višje in potem — najvišje. Povsodi zagledamo družabni razpad, ki izvira iz gospodarske bede, potem pa tudi iz *pohujšanja*, ki prihaja prav skrivaj iz onih okuženih vrst, v katerih razsaja glad, greh in obup najgršje in najnižje vrste. To poslednje okuženje je sicer skoro nevidno, a vrši se v vsej svoji grozoti od človeka do človeka, od družine do družine, od roda do roda in je raširjeno že tako, da čutijo njega nasledke gori v svitle kroge človeške, kjer je mnogokrat še žalostneje v tem oziru, kakor v nižjih krogih; to pa za to, ker je v visokih krogih več prilike za greh kakor v nižjih. Ne bom našteval posameznih slučajev takega okuženja, opomniti moram samo, da je vsak greh nalezljiv in ker bivamo na eni zemlji vsi ljudje skupno, se ta nalezljivost vrši naravno v vse kroge človeške.

V čem pa se najbolj kaže socialno ali družabno okuženje?

- a) v nezmernosti telesnega uživanja,
- b) v nečistosti,
- c) v nespoštovanju medsebojnem,
- d) v krivičnosti jednega do drugega,
- e) v nezavesti višje vrednosti človeka in njegovega sorodstva z božjem,

f) v poživljenju in
g) v blaznosti.

Te prikazni vidimo povsodi v človeški družbi. In kaki so nasledki teh prikazni? Trhlost na živem telesu, razpadlost in gnjiloba, kakoršna je v grobu in kaki nasledki še utegnejo priti iz tega v dobi malo desetletij?

O tem naj govori naslednji članek.

K a k b o d e k o n e c v s e m u t e m u ?

Iz gospodarske v socialno bedo propadli človeški rod mora doleteti potem udarec, kakoršen je po *naturi* neizogiben. Od človeka do človeka mora narasti neko stanje vesoljne nevolje in mržnje, nezaupljivosti in sovraštva; mesto napredka bode padlo ljudstvo v duševno otrplost in nezmožnost za vsako vzvišeno delo; zavist milijonov bedo trpečih stanov mora vzkipeti v blaznem sovraštvu do onih, ki se bodo še valjali v ozbiljnosti, zasmehujoč v dušni otrplosti one, katerim bode zrla smrt iz od bede oglojenih lic in tedaj pograbiyo ti milijoni po morilnem orožju in pokončajo ono prešerno družbo, ki je zakrivala vso bedo in nesrečo in ki je izzvala tak položaj na zemlji. Ali kaj potem? Ali bodo ti milijoni, kadar pokončajo pre-

možne stanove in pograbijo njihovo premoženje, morda pričeli na svetu novo, redno življenje blagostanja in medsebojne ljubezni?

To je pač mnenje nekaterih ljudi še danes, toda iz tega ne bode nič. To ostalo človeštvo bode po skrajnem okuženju tako propadlo in pokvarjeno, tako popolnoma nezmožno za vsak red in zdravi užitek življenja, da bode sploh nesposobno za kaj boljšega, nego za medsebojno samopašno trganje za plen in nezumno uživanje istega. Po vrhu pa bode to človeštvo tako skozi in skozi trhlo in bolno, da mora, ako, kakor že rečeno, ne nastopi nagloma kaka splošna, še neznaná bolezen, ki uniči vse, razpasti polagoma samo v sebi, Kajti to človeštvo bode potem tako, kakor posamezen človek, v katerem ni več zdravega soka in je vsaka pomoč za ozdravljenje — zaman.

O uzrokih tega položaja na svetu.

Na svetu so ljudje, ki mislijo in pravijo: kaj me briga, če pride za manoj vesoljni potop, da le jaz dobro živim, da se le meni dobre godi, pa če zavoljo mene tudi vse drugo pogine.

To so tiste vrste ljudje, ki so pripravili človeško družbo do te revščine, v kateri se že nahaja. To so tiste vrste ljudje, ki so začeli vleči skupaj bogastvo iz vsega sveta, tako, da ima vsak posamezen teh ljudlj toliko, da bi od njegovega premoženja lahko dobro živeli *celi rodovi*. To so tiste vrste ljudje, ki so imeli in še imajo *hudobni* namen, da se polaste vsega bogastva na svetu in da pahnejo v revščino in pogin vse drugo, kar ni njihove krvi. Ti ljudje premorejo toliko premoženja, da ga ne morejo porabiti, ako bi živeli po tisoč let, — nasprotno, premoženje teh ljudi se od leta do leta, od dne do dne, tako množi, da postaja čedalje večje, a da postaja oni del imetja, o katerem se živi drugo človeštvo, čedalje manjši.

Vzemimo samo en slučaj, da vidimo nasledke tega gromadenja bogastva.

Naša država mora plačevati od dolga, katerega je naredila pri judih, vsako leto 140 milijonov samo obresti, teh 140 milijonov morajo poplačati davkoplačevalci do zadnjega borega kmetiča in rokodelca. Ta dolg pa se množi od leta do leta, ker je treba že plačevati obresti od obresti. Kako visoko bode narastel ta davčni dolg v mnogo letih in koliko

davka se bo moralo naložiti ljudstvu, da poplača te vedno večje milijone? Kaj bo nazadnje s tem ljudstvom, kje bo jemalo? Lansko leto je šlo v Avstriji 50 tisoč kmetij na dražbo zavoljo tega, ker posestniki teh kmetij niso **mogli**, plačati davkov.

Ako bo to šlo tako naprej, v kako nesrečo zabredemo vsi prebivalci naše države? In kaj mora biti nasledek tega? Ali nas ne čaka strašna skrb za življenje? Ali ni skrb za življenje kál hudih bolezni? Kaj mora biti naša usoda potemtakem? Splošna revščina in nje grozni nasledki! A vprašajmo: kje je naš denar? Kam gre ta denar? V blagajnice tistih ljudi, katerim je naša država dolžna in kateri mečejo okoli sebe z denarji, med tem, ko gre zadnji revni kmet zavoljo njih na dražbo, ko mu biriči rubijo zemljo in hišo in vse, kar je živilo njega in družino, potem pa morajo iz doma po svetu kakor berači! Ali ni to strašno? In vse to delajo ljudje, katerim se ne smili človek, samo da se njim čez vse mere dobro godi!

Ker se bodo te strašne reči še nadalje godile, brez, da bi postave hotele ustaviti to nečloveško počenjanje izkoriščanja človeške družbe, kaj drugega mora priti, kakor, da v

skrbel za obstanek in v nasledkih, izvirajočih iz tega, sama v sebi razpade človeška družba? In oni, kateri so vzrok tem stvarim? Ali mislijo oni, da ostane nesreča samo v vrstah „nižjega“ ljudstva? Ne, prej sem že povedal, da se bodo ti nasledki raztegnili tudi na krivičnike same in tudi ondi izvršili svoje uničevalno delo.

O pomočkih za odvrnitev nesreče.

Zelo krivično je, ako tisti ljudje, ki so naredili vso to zmešnjavo na svetu, še pravijo: kaj nas to briga, kar pride za nami, samo, da mi bogatimo, da se nam čez mero dobro godi, pa če vse okrog nas pogine. Ako tako govorijo in delajo pijavke, ki sesajo iz človeštva mozeg in kri, zdravje, moč in življenje, — tedaj pa bi tega ne smeli dopustiti oni, katerim je sveta dolžnost, odvrniti od človeštva grozne nasledke tega početja — in to so državne postave, državne oblasti.

Te postave, te oblasti imajo dolžnost, skrbeti za to, da ostane človeška družba zdrava in da ne pogine prej, kakor jej je odmerjeno po božji naravi, — te oblasti morajo skrbeti za to, da nemudoma neha krvoločno izmol-

zavanje človeških stanov po strašnih davkih in takih pravicah, da si vzame hudoben človek od svojega bližnjega kolikor hoče in kupiči za se bogastev, katerih sam za se porabiti ne more. Ali naj naštevam, kaj vse bi morale zaustaviti oblasti in kaj bi morale storiti, da se kar naenkrat zboljšajo reči na svetu? Dovolj je, da rečem: *v velikih bankah in drugih blagajnah človeških pijavk leže sto tisoči milijonov goldinarjev brez vsakega pomena za prid človeštva.* Ako se vzamejo ti milijoni — in do tega imajo države pravico — in se zavoljo tega odpusti revnemu ljudstvu za nekaj let vsaj *državni davek*, že v malo letih se bodo začele celiti gospodarske rane in vse razmere na svetu bodo prišle v pravi tir. A ne samo ti milijoni v bankah! Države bi morale prepovedati, da si nekateri ljudje tudi na drugi način kupičijo milijone in izkoriščajo telesno moč nižjega ljudstva, katero potem boleha in zanaša strup bolezni v vso človeško družbo. Vse te in take reči bi se morale ustaviti in kmalo bi ozdravila človeška družba, o kateri se zamore že danes reči, da od sto ljudi ni več zdravega enega celega človeka — vse to v teh razmerah, ki so zavladale na svetu vsled krivičnega ravnanja posameznikov.

Še je čas, še ni prepozno; toda svarilni glasovi se čujejo čedalje bolj pogostoma, glasovi človekoljubov, ki vidijo *kam* drvi čoln človeške bolno veseleče se družbe — da, ti glasovi, so glasovi onih ljudi na bregu jezera, ki so klicali in mahali z rokami našemu čolnu, da, ti glasovi so oni svarilci, ki kličejo čolnu človeštva v kaki nevarnosti se nahaja, — oj zakaj ne sliši človeštvo, oj zakaj se ne zaveda, v katerem groznem čurku se nahaja njega čoln! Gorje, ako ne bode v pravem času rešilne roke, gorje, ako ne ustavi čolna rešilna moč, — drl bode čoln dalje in dalje, hitreje in hitreje in naposled se vrgel v strašni propad vesoljne pogube!

Konec sveta.

In **to** bode potem „konec sveta“ za človeški rod, konec, katerega bode človeštvo provzročilo *samo*, konec, še predno pošlje Bog pogin zemlji po naravnih pojavih!

In pred tem koncem me je groza, groza!

Oj, kako strašne, žalostne podobe mi vstaljajo pred duhom o tem koncu sveta!

Pred duhom se mi kažejo podobe vesoljnega pogina v človeštvu.

To človeštvo, izhirano do zadnjega, lazi

kakor grobne sence po svetu okrog, nezmožno za delo, nezmožno za življenje, samo sebi nadloga, nesreča. Drug za drugim cepa človek v grob, ljudje padajo na cesti od obnemoglosti in umirajo v otrplosti. Pri tem pa bode zaostalo vse delo, vse bode zanemarjeno, oprave hiš in drugih poslopij bodo trohnele, hiše bodo jele razpadati, ker človek ne bode imel več moči, da si popravi svoje bivališče. Železnice in drugi promet bode obstal, ker ne bode nikogar, ki bi se za vse to še zmenil, saj bode vse mrtvo, obnemoglo. In potem bode rastle trava na tirih železnic, na dvoriščih tovarn in hiš; grde mrčesi in golazni bodo lazile po človeških bivališčih in glodale to, kar je ostalo od njegove nesreče. Naposled pa bode minulo tudi to, in solnce, to božje zlato solnce bode sijalo na razvaline, bode žalostno gledalo doli na ubogo zemljo, na katerej je tako rano poginil ta nekdanj še tako lepi človeški rod — zakaj? Oj ne zato, da bi solnce ne moglo mu dati še svoje moči, da bi mu zemlja ne mogla roditi živeža — ampak iz lastne krivde, *ker se ni hotel rešiti pogube!*

To, dragi čitatelj, bode konec sveta in ta konec sveta zamore, da *mora* priti že

kmalo, morda še predno se bode pisalo 2000 po Kristusu!

K á o s

In kaj po tem? Čujmo še to!

Zadnji nepokopani človek bode obležal na s travo zaraščeni cesti, kjer se zgrudi od slabosti, zapuščen. Čez njegovo truplo pa bode padlo trop krokarjev, ki ga bodo oglodali ali pa tudi druge živali, kajti, in na to sem celo pozabil v prejšnjih odstavkih.... kaj pa, ako bi v tistih časih prevladalo na svetu zopet živalstvo v toliki meri, da bi se mu ostalo človeštvo več ubraniti ne moglo? Tudi to je prav mogoče, ako ne celo gotovo. Ker treba je pomisliti, ako oslabei človeški rod niti več ne bo imel moči, da bi krotil hudobne zverine in drugo nevarno živalstvo, jelo bode naraščati bolj in bolj število divjih zverin na svetu, ki se bodo prav kmalo razširile čez zemljo in pred katerimi bode v nevarnosti življenje drugih bitij. Poleg divjih zverin se bodo množile tudi domače živali bolj in bolj, v zraku bode čedalje gošče število ptičev, ker nikogar, nikogar več ne bode, ki bi streljal divjačino, ki bi klal goved, kar vse to

dela zdaj še človek — in kako, kako se bode vse to zaplodilo, pomnožilo!

Nadalje pa, ker ne bode več človeških rok, ki bi obdelovale polja in vrtove, ki bi snažile ceste, delale pota, jelo se bode zaraščati gosto drevje, divji gozdi bodo nastali zopet ondi, kjer je zdaj iztrebljeno, izčiščeno, prirejeno za naše bivališče. Drevje in vsakovrstna goščava bode začela rasti na človeških bivališčih, katera bodo razruščena ležala v razvalinah. Od leta do leta bodo te divjine bolj in bolj preraščale mesta, trge vasi in gradove in prerastle naposled tako, da ne bo več sledu o krajih, kjer je bival človek — istotako, kakor vidimo danes preraščati drevje in rušo razvaline, ki so bile nekdanj človeška bivališča.

In tako bode zopet vesoljni gozd prerastel našo zemljo, gost, neprodiren gozd. V tem gozdu pa bodo živele dalje in dalje divje in druge živine; po vesoljnem svetu se bode razlegal le še glas živalski, razlegal tako in še več, kakor se je v onem času, predno je Bog ustvaril človeški rod.

In to bode vesoljna zmes na zemlji ali vesoljni káos.

O kako žalostno bo to!

Tisoče let še bode bujno rastla na zemlji
 božja narava — *a človeka ne bo nikjer!* Glo-
 boko pod koreninami vesoljnega pragozda bodo
 trohnele njegove kosti med žalostnimi ostanki
 njegovih del na zemlji; — ves svet bo le
 še vesoljno pokopališče, en vesoljni preraščen
 grob človeškega rodu!

Ali ni groza to misliti?

In sami, sami bomo zakrivili to! Mesto
 bi v medsebojni ljubezni in čistem življenju
 skrbeli za to, da se naš rod ohrani čil do
 skrajnih časov na zemlji, — pa lahkomi selno
 kopljemo svojemu rodu ta žalostni prezgodnji
 grob, čegar podoba nam je vstajala ravno-
 kar pred očmi.

Pa vprašam, ali ne zadostuje že samo
 ta predpodoba, da obrnemo kar najhitreje iz
 te pogubljive poti in še rešimo, kar je mogoče?
 Ali hočemo mar čakati, da bo prepozno?

Nevarnost je pred našimi očmi, naša volja
 bodi, da se je izognemo!

Komet 13. novembra 1899.

Kakor toraj razvidno, nevarnosti za po-
 gin ni nobene bližje, kakor je ona, ki leži v
 človeškem rodu samem — človeški rod sam

se bode umoril, se bode pokončal na prej navedene načine — človeški rod je *samomorilec svoj!*

Vender pa morda kaže, da spregovorim par besedic še o tej čudni narurni prikazni, katera se že bliža naši zemlji, in ki nas zajame v sè z našo zemljo vred dne 13. novembra letos.

Kakor eno jabolko notri v sredi megle, tako bo stala letos naša zemlja v času okoli 13. novembra v megli kometa, to se pravi: vsi ljudje na zemlji bomo objeti v meglo kometa, vsi bomo dihali v svoja pljuča zrak, ki bo napojen z meglo tega kometa.

Samo na sebi to ni mala stvar. Vzemi-mo, da bi bila ta megla kometa škodljiva našemu zdravju — kaj zamore nastati v skrajnem? Najbrže kake bolezni ali kaj takega.

Ali pa je ta kometova megla strupena in kaj je ta megla?

Leta 1866, ko je bil ta komet zadnji-krat pred našo zemljo, še niso učenjaki zamogli s *špektralnim aparatom* na *svitlobi* kometovi spoznati njegovo snov in nje lastnost. Zato-rej še nikdo ne more veleti, ali ima ta komet našemu zdravju škodljivo tvarino v sebi, ali če je kako drugače nevaren; treba je toraj ča-

kati. V toliko pa smemo pač biti brez skrbi, da *smrtonosna* ta vsebina ne bode, dasi se ne more prav z gotovostjo reči, ali ne bode dihanje tega zraka kakorkoli *vplivalo* škodljivo na zdravje. Vender bi prav storili učeni krogi, da takoj, ko se prikaže čudna podoba kometova na nebu, napravijo z njegovo svitlobo spektralni poskus in razglasijo hitro po vsem svetu, iz katere snovi obstoji in kako sredstvo bi morali ljudje rabiti, da zabranijo kak škodljivi upliv kometa na svoje zdravje.

Ali ima bližanje kometa kak drug elementaren upliv na naše ozračje in kaka je njegova podoba?

Da je vsebina tega kometa istotako razprhlo goreče jedro enega razbitega sveta, kakor vsak drugi komet in kar bi postalo tudi goreče jedro naše zemlje, ako bi se ona razbila ob kak drugi svet, to je gotovost. In ker je ta tvarina kometa nekaj stvarstvenega, kosmičnega, toraj nikakor ni brez vsakega upliva na prirodne razmere naše zemlje. Temu uplivu pripisujejo že nekateri izvenredne poplave in nastop hudih in zgodnjih neviht v tem letu, katere pa bi se utegnile množiti tembolj, ko se bomo bližali dnevu 13. novembra. Bolj, ko se približa komet zemlji,

večji utegnejo biti viharji in druge zračne spremembe. Že več dni pred 13. novembrom pa se bode prikazala na nebu čudna podoba kometova, ki je taka, kakor v dolgo svetlo haljo zavita prikazen s svitlo bliščečo glavo in ki lahko napolni s strahom nekatere ljudi. Ta podoba se bode bolje in bolje bližala zemlji, dokler da jo zavije popolnoma v svojo svitlo haljo.

V teh čudnih urah bode na svetu pač vse po konci, vse bode gledalo in strmelo, dokler da se komet zopet izgubi in izgine v daljavo neba in ga ne bode več videl sedanji človeški rod.

